

Ελευθερόπολις

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΩΝ & ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΑΡΜΕΝΙΑΝΩΝ ΧΑΛΙΩΝ "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ"

ΧΡΟΝΟΣ 3ος ΦΥΛΛΟ 11ο, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ, ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ, ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1998 ΤΙΜΗ ΔΡΑΧΜΗ 1 ΣΟΥΛΙΟΥ 124 ΤΚ 173 42 ΑΘΗΝΑ

Το γραμματσάκι τσ' Ελευθερόπολης

ΩΣΑΝ ΤΗ ΜΥΖΗΘΡΟΠΙΤΑ ΘΑ ΣΕ ΤΟΥΛΟΥΠΙΑΣΩ

Αναγνώστη μου μερωντικέ,
έλεγα να σου γράψω τούτη τη βολά τα κοινωνικά μας νέα των αρμενιανών -εμάς και των εχθών μας- τα χωρατατζιδικά βέβαια για να γελάσει τ' αχειλί σου, μ' άλλαξα γνώμη και λέω να γυρεύω τη δουλειά μου γιατί' ηύρα τον μπελά μου μ' ένα παλιότερο γραμματσάκι περασμένου φύλλου, π' ως το διαβάσαμε καμπόσοι αφρουλαντίσανε, κι όπου απαντούνε τον καλαμαρά μου του μπαταλαλούνε, ένας μάλιστα τότε ντράκαρε στο Κουτούτο αξιμέροτα κι αρχίνηξε να του ψέλνει:

-Γιάντα, μωρέ του λέει, εσούρεφες το κατσούλι μου πως είναι λειζιγκο και πως ζετσικαλίζει, κι εγίνηκε ντυντούκι στο χωριό, κι εδά το παντέρμο δεν έχει στεμίο κι αναπαημό, παρά ούλοι, λυτοί και δεμενοί, σκύλοι, φουρόκατοι κι αθρόποι, ως το δούνε, το κυνηγούνε:

-Ψίτι, διάολε, ψίτι, όξω από το σπίτι, ψίτι, ζετσικαλίτη.

-Ένας άλλος πάλι τον αβίζαρε στην πλατάε:

-Μώρε 'σου, δαίμονα, μη σου διώξει και γράφεις για τη γουρούνα μου, πως εγέννησε δώδεκα γουρουνάκια κι αρχίζουνε τη γλωσσοφαγιά και τσ' επισκέψεις στα Καμίνια, χωριανοί, νιοχωριανοί, Γαβαλιανοί, Πεμονιανοί και τουρίστες, να τα θεωρούνε και να τα φωτογραφίζουνε μαζί με τη γουρούνα και μου τα βγάλουνε και στο γυαλί και με κάμουνε μπαίγνιο του κόσμου.

-Γιάντα δε γράφεις μωρέ, του κάνει άλλος, και για τσι γαϊδάρους μας, μημπανά βρεθεί τρόπος να προστατευτεί το είδος που αφανίζεται όσο περνά ο καιρός, κι όι να νταντεύουνε την κουρκούτσα, καρέτα-καρτσοδέτα, πως στο διάτανο την εβαφτίσανε οι χαρτογιακάδες και την έχουνε στα όπα-όπα σαν τη βαλιδέ χανούμ. Και τον άμοιο του γαϊδάρο, ευεργέτη και δεξί χέρι τ' ανθρώπου, τον αφήνουνε ν' αφανίζεται -τρεις τέσσερις, ούλοι κι ούλοι, μας απομείνανε στο χωριό, κι αυτοί 'ναι γέρο, άνεργοι κι άτεκνοι, και δεν έχουνε είντα να φάνε. Και πάει το είδος να εξαφανιστεί από του προσώπου τση γης τσ' αρμενιανής, και πρέπει να γυρένομε επιδότηση για ματζαδούρες, καπουλοδέτες, μπροστελίνες, σομάρια και ζωοτροφές. Γιατί εδά μηδ' αποπερβολέ, μηδ' άχερο υπάρχει, καθώς δε φυτεύουνε περβόλι οι σημερνοί λιμοκοντόροι, μηδ' κριθάρι και ταή σπένουνε στη γη να βγούνε άχερα που τούτοι οι σημερνοί δεν τα 'δανε μηδέ στον ύπνο τους, μηδέ τα 'χουνε ακουστά.

Ε, μωρέ, πως γυρίζουν οι καιροί!

Και να σκεφτείς, αναγνώστη μου, πως για τά 'χερα τούτα εγίνηκε επανάσταση στα 1858, στον "Καιρό του Μαυρογένη". Κι ως εκαταλαγιάζανε στο τέλος τα πράματα κι αρχίζανε τα κονσουλάτα

☞ συνέχεια στη σελίδα 3

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ 1998

Η παρθένος σήμερα τον υπερούσιον τίκτει και η γη το σπήλαιον τω απροσίτω προσάγει. Άγγελιο μετά ποιμένων δοξολογούσι, μάγιο δε μετά αστέρος οδοιπορούσιν δι' ημάς γαρ εγεννήθη παιδίον νέον, ο προ αιώνων Θεός.

Οι πιο πάνω στίχοι είναι από το κοντάκι του Ρωμανού του Μελωδού, που ψέλνεται στον όρθρο των Χριστουγέννων.

Ο Ρωμανός ο Μελωδός έζησε τον έκτο αιώνα, και κατά τον διάσημο Γερμανό βυζαντινολόγο Κ. Κρουμπάχερ είναι ο μεγαλύτερος θρησκευτικός ποιητής του κόσμου.

Οι πολλές αρετές της ποίησης του Ρωμανού "την αναδείχνουν σαν ένα από τα λαμπρότερα δείγματα της εκκλησιαστικής ποίησης του Βυζαντίου".

Ο Οδυσσέας Ελύτης, μεγάλος θαυμαστής και μελετητής του Ρωμανού, έγραψε σε σχετική μελέτη του, του 1975:

"Διάκονος ήταν και, καθώς φαίνεται, διάκονος έμεινε ως το τέλος της ζωής του ο Ρωμανός. Είναι αυτό ένα μεγαλείο που [...] μας βοηθεί να βλέπουμε τους δημιουργούς μέσα στη μόνωσή τους και να τους παρακολουθούμε στον αγώνα τους για μιάν αφιλόκερδη αποτίμηση της ζωής και των αξιών που περικλείνει.

Εκεί σ' ένα κελί του ναού της Θεοτόκου της "εν τοις Κύρου", τον φαντάζομαι κι εκείνον να βαδίζει επάνω κάτω μια ζωή ολόκληρη παλεύοντας με τις λέξεις: όπως ο Σολωμός, κι ως ήταν ένας κόμης: όπως ο Παλαμάς, κι ως ήταν ένας γραμματικός. Δεν γίνεται αλλιώς η ποίηση [...]

Οι χρόνοι που ακολούθησαν μας έδωσαν ασφαλώς περισσότερο έμπειρους στον χειρισμό της γλώσσας μιντογράφους. Ομως αυτός, ο πρώτος, παραμένει μοναδικός: ο πλησιέστερος και προς τους αρχαίους και προς τους σύγχρονους ποιητές μας: ένας κρίκος ανοξείδωτος ανάμεσα σε δυο μεγάλες περιόδους ενός και του αυτού πολιτισμού. Αυτός επέτυχε να διατηρήσει και ν' ανανεώσει τους εκφραστικούς πυρήνες που πρέπει στο ήθος του ελληνικού λόγου. Και αυτός θεμελίωσε αρχιτεκτονήματα που ο ίδιος σχεδίασε πάνω στις ανάγκες της συγγραφικής του αποστολής. Τα δυο αυτά, επιστεγασμένα από την ηθική του προσωπικότητα, την αναπτυγμένη στο μάκρος μιας συνεπέστατης προς τις ιδέες του ζωής, είναι που του έδωσαν το δικαίωμα να πλαγιούπογράψει τις συνθέσεις του με την τόσο υπερήφανη, στο βάθος, ρήση: **Τούτο του ταπεινού Ρωμανού**".

Επιγραφή του Ευθ. Παπαδημητρίου (1894-1959)

ΧΑΡ. ΜΠ.

Η ΠΙΤΑ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΩΝ ΑΡΜΕΝΙΑΝΩΝ ΑΘΗΝΑΣ

Στις 24 Ιανουαρίου 1999 στις 10.30 το πρωί ο Σύλλογος των Αρμενιανών της Αθήνας "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ" θα κάνει Γενική Συνέλευση και θα εκλέξει νέο Διοικητικό Συμβούλιο για την επόμενη διετία, επίσης θα κόψει την Πρωτοχρονιάτικη πίτα του. Οι εκδηλώσεις θα γίνουν στην αίθουσα εκδηλώσεων της Παγκρητίου Ενώσεως Γ. Γενναίου 7 Αθήνα (κάθετος της Ακαδημίας).

Στην εκδήλωση είναι προσκεκλημένοι όλοι οι Αρμενιανοί και οι φίλοι τους. Φέτος δεν θα σταλούν προσκλήσεις.

Η Κοινότητα, το Διοικητικό Συμβούλιο του Συλλόγου και η Ελευθερόπολις εύχονται σε όλους

**Καλά Χριστούγεννα
και ευτυχισμένους ο νέος Χρόνος**

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΡΜΕΝΙΑΝΩΝ ΑΤΤΙΚΗΣ
Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ

ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ

Ο Σύλλογος Αρμενιανών Αττικής "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ" σας προσκαλεί στον αποκρίατικο χορό του που διοργανώνει το **Σάββατο, 13 Μαρτίου 1999**, στο κρητικό κέντρο "ΖΟΡΜΠΙΑΣ", (Λεωφόρος Συγγρού 230 και Ιφιγένειας 5 τηλ. 9568120).

Σας περιμένουμε για ένα Αρμενιανό γλέ ντι.

κοινωνικά

ΓΑΜΟΙ

Η **Δήμητρα Παράσγου** του Γεωργίου και της Μαρίας το Γένος Μαραγκουδάκη, παντρεύτηκε τον **Γεώργιο Νικολαράκο**, στις 18 Σεπτεμβρίου 1998. Ο γάμος έγινε στην Αθήνα, στον Ιερό Ναό Αγίου Νικόλαου Ρηγίλλης.

Η **Αναστασία Τερεζάκη** του Μιχαήλ και της Δέσποινας Τερεζάκη, παντρεύτηκε τον **Αντώνη Ιωάννου Κουνάλακη** στις 17 Οκτωβρίου. Ο γάμος έγινε στην Αθήνα στον Ιερό Ναό Αγίας Αναστασίας Περισού.

Να ζήσουν.

ΓΕΝΝΗΣΕΙΣ

Η **Μαρία Καλούδη**, σύζυγος, Χαράλαμπου Στεφανάκη γέννησε στις 23 Σεπτεμβρίου 1998, κοριτσάκι. Να τους ζήσει.

ΒΑΦΤΙΣΕΙΣ

Στις 11 Ιουνίου βαπτίστηκε το κοριτσάκι του κ. **Βασίλειου Χαλβαδάκη** και της **Χρυσούλας Σταμπολάκη** και ονομάστηκε Ασπασία. Νονός ο Ελευθέριος Ανδρουλάκης από τα Χανιά.

Στις 13 Σεπτεμβρίου βαπτίστηκε το αγοράκι του **Μανώλη Σκανδάλη** και της **Ελπίδας Αναστασιάκη** και ονομάστηκε ο Ορέστης - Ευάγγελος. Νονά η κ. Μαρίνα Σκανδάλη από την Αθήνα.

Στις 21 Αυγούστου βαπτίστηκαν τα δύο αγοράκια του **Μιχάλη και της Αννέτας Καλιβρετάκη** και ονομάστηκαν Χρήστος και Δημήτριος. Νονές η Αγγελική Δοσμαράκη και η Παναγιώτα Μαυραίτσα.

Στους γονείς, νονούς και συγγενείς ευχόμενα να τους ζήσουν.

ΠΕΤΥΧΑΝ ΣΤΙΣ ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ

Ο **Νικήτας Ανδρουλάκης** του Δημητρίου και της Βασιλικής Καβρουλάκη πέτυχε στο τμήμα Μηχανολογίας του Τ.Ε.Ι. Πειραιά.

Του ευχόμενα καλές σπουδές.

ΑΠΟΒΙΩΣΑΝΤΕΣ

Πέθανε και κηδεύτηκε στους Αρμένους, στις 23 Οκτωβρίου, η **Κλειώ Νικήτακη** σύζυγος του Χρήστου, ετών, 91. Η Κλειώ ήταν μητέρα του Γεωργίου, της Ευαγγελίας, της Μαρίας, του Αντώνη.

Πέθανε στα Χανιά και κηδεύτηκε στους Αρμένους, στις 27 Σεπτεμβρίου, η **Αικατερίνη Σαβούρογλου**, ετών, 88.

ΠΗΡΕ ΤΟ ΠΤΥΧΙΟ ΤΟΥ

Ο **Γιάννης Χριστοδουλάκης** του Νικολάου και της Καλλιόπης, το γένος Κοτρωνάκη, πήρε το πτυχίο της Ιατρικής από το Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Του ευχόμενα καλή σταδιοδρομία. Ιδιαίτερα του εύχονται καλή σταδιοδρομία οι γονείς του και η νονά του Ευαγγελία Μπρατσόλη.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟ

Ευχαριστούμε όλους εκείνους τους Αρμενιανούς συγγενείς και φίλους που με οποιοδήποτε τρόπο συμπαραστάθηκαν για το θάνατο της αδελφής μας Αργυράς.

Γαβριήλ Γαβριηλίδης,
Ελένη Τσιτσιρίδη - Γαβριηλίδη

ΣΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΗ

"Μια δωδεκάδα έκαμα
εδά μαντινάκια
στην "Ε" για αφιέρωση
στα τρία τη χρονάκια."

"Τα τρία χρόνια έλκισε
η Αρμενιανή Φυλλάδα
θα τη ξομπλιάσω σήμερα
μα γω δε χάνω πράμα."

Το "Γραμματσάκι" παίρνουμε
μέσα στη τριμηνιαία
το Μπουρατζάκι γράφει ντο
πάντα μ' επιτυχία."

"Λοίσιμα κοινωνικά
στη δεύτερη σελίδα
κι αυτά για ενημέρωση
στη κάθε ευκαιρία."

"Το Τερεζάκι γράφει μας
πολλώ λογιά μαντάτα
εύθυμα και γουστόζικα
τσ' Αρμενιανής τη μπάντας."

"Ηντα να πω τη "ΡΟΔΑΡΑΣ"
που η μυρωδιά με πνίγει
κι ανάσα στη πρωτεύουσα
θαρρώ πως μα σε δίνει."

"Έχει παραδοσιακά
και συνταγές πιθήδειες
εί κι την "ρουγόπορτα"
απούπιασε τσουνκνίδες."

"Δίπλα από τη "Ρουγόπορτα"
είχε τσ' Αποσπερίδες
που κάνανε τσ' αργαδινές
οι βρακομερακλίδες."

Στο τέλος έχει κριτικές
οι πλά μα σε τιμούνε
θαρρώ 'μωσ πως τα' αξίζουνε
όσοι τηνε κοσμούνε."

"Στο μάπτο ενισχυτικά
τα οικονομικά τη
π' ανεμπορεύετε μτέμπετε
και σεις εις την υγεία τη."

Τερεζογιάννης του Χρήστο ο μεγάλος γιος

MANTINAΔΟΜΠΕΡΔΕΜΕΤΑ

"Πολλά λογιάζω να σου πω
μα σα σε δω τα χάνω
πω την αγάπη τη πολλή
άλλη κουβέντα πιάνω."

"Χριστέ μου πόσες ομορφίες
έχει ο μπαξές κι ανθίζει
ποιας μάνας ο ντελικανής
ποτιζοκανακίζει."

Οψιμοκουβαλητής τη μαντινάδα που πα και κει αναμαζώνει, εδά τελευταία, τα μαντινάκια, μα και γουστόζικα - μπεγεντισμένα κι ανθοστόλιστα - λογιάζει - γράφει και διηγάται μα θαρρώ πως και μαστορεύει και καταβολεύει τη ροδαράς το κήπο ο περβολάρης τη. Ένα τέτοιο μαντινάκι είδα και το ξομπλιάζω κατά που πρέπει, ήτονε στο 9^ο φύλλο τσ' "Ε" Απρίλης - Μάης - Ιούνης 1998 κι έλεγε:

"Καλογεράκι (καλόγρια) θα γεννώ να σώσω τη ψυχή μου
μα δε μ' αφήνει ο διάολος οπού 'χω στο βρακί μου."

Προκαλώ - προσφέροντας ένα πεντοχίλιαρο μέχρι εκδόσεως του επομένου φύλλου (όπου θα γραφεί η απάντηση) σ' όποιον γνωρίζει την απάντηση αυτής της μαντινάδας. Πρόκειται για πολύ παλιές μαντινάδες που διασκεδάζανε οι παλιοί μας κι αστειευότανε. Με την ευκαιρία να σας σε πω πως το καλοκαίρι στην Κρήτη και στην εκδρομή στη Παλιόχωρα, εκιά στο μαγέρικο οπού 'παμε ένα κρασί το μεσημέρι και τα 'παμε και λιγάκι για μια στιγμή, με φώναξε η Καλογρά η Αργυρό στη συντροφιά τη και μου λει, κάτσε μωρέ Γιαννιό να σε δω και να σου πω και μια μαντινάδα, για να μου πει πως:

"Ποτέ σου μη περιφρονείς τα κάτω σκαλοπάτια
γιατί σ' αυτά πρωτοπατείς να βγεις εις τα παλάτια"

για να τη πω πως:

"Ποτέ μου δεν εξήλεψα τη πολυκατοικίες
εγώ ζηλεύω τη καρδιές που κάνουνε θυσίες"

Μπράβο μωρέ μου λέει καλή - πολύ καλή.

Ύστερα

"Εγώ δεν είμ' από το Ρέθεμνος
ούτ' από το Καστέλι
από τσ' Αρμένους είμ' εγώ
νιούς μερακλή κοπέλι"

Τερεζογιάννης του Χρήστο ο μεγάλος γιος

ελευθερόπολις

Τριμηνιαία έκδοση της Κοινότητας των Αρμένων
και του συλλόγου Αρμενιανών Χανίων "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ"

Εκδότης-Διευθυντής
Γιάννης Σ. Τσακίρακις
Σουλίου 124
173.42 Αγ. Δημήτριος
Τηλ. & Fax: 9916613
Email: jtsk@hol.gr

Συντακτική Επιτροπή
Μαντωνανάκης Νίκος
Μπουρνάζος Χαράλαμπος
Στυλιανομανωλάκης Γιάννης
Τσακίρακις Γιάννης
Τσιτσιρίδου Ελένη

Η ροδαρά μας

Ρόδα, διαντσέντα, μποντικιές, κρίνους και κατιφέδες:
Μια ροδαρά αρμενιανή σας φέρν' απ' τσι μπαξέδες.

Μαντινάδες

Η πρώτη μαντινάδα είναι του Βενιζέλου, από τα σίδερα της φυλακής του Καλαμίου, όπου τον έκλεισε ο Πρίγκιπας.

1. Στα σίδερα με κλείσανε και στσι βαριούς κουτσούρους τσι άντρες βάνουν φυλακή, δε βάνουν τσι μπουμπούρους.
2. Χριστέ μου πως μ' αρέσουνε τα τα δέντρ' όντε ανθούνε και τω μανάδω τα παιδιά όντε μονομεριούνε.
3. Ο έρωτας δεν είν' ανθός να μαραθεί να πέσει, παρά 'να βάτοι και κλαδιά κι αλίσιμος που πέσει.
4. Ο έρωτας κι ο θάνατος κι οι δυο με κυνηγούνε: τον έρωτα ενίκησα, το θάνατο φοβούμαι.
5. Παραπονούμαι του Θεού, γιατί καλά δεν κρίνει, άλλους πετά εις τ' αφηλά, κι άλλους στη γης αφήνει.
6. Βάσανα, πίκρες και καύμοι, αφήστε με να ζήσω, τούτο τον όμορφο καιρό που 'βρα ν' αγαπήσω.

Τις μαντινάδες μας τις είπε για τη "Ροδαρά" ο σεβαστός μας φίλος Βασίλης Αναστ. Χαιρετάκης.

Αίνιγμα

Από μπρος κοντάνει κι από πίσω μακραίνει
(Σοφοδς Ο)

Απ' όξω μαγλινό κι από μέσα μαλλιαρό
κι από μέσ' από το μαλλιαρό βρίσκεις μια καλή γουλιά
(οαιωσρη οΙ)

Ένα κεφάλι βούτυρο
ούλο τον κοσμ' αλοίφει
(Σοημ Ο)

Γνωμικά και παροιμίες

- Εδά που 'μαι στα χέρια σου, βλέπου να μη με χάσεις και σκλάβους δεν πουλούνε μπλιό να με ξαναγοράσεις.
- Καλώς τονε το Νικολή με τη ρασόβρακά ντου.
- Σιγουρομπερδούκλωνε να μη καμπουρίζεις.
- Απού πεινά ψωμιά θωρεί, κι απού διψά πηγάδια.

Καθαρολογωσίδι

Από πίσωθι στη σφάκα, είναι μια μεγάλη φλάσκα
κι επαράγγεια τση σφάκας, σφάκα βλέπε μου τη φλάσκα

τάβλα βαβλαόπαγκα και ταβλαοπαγκόταβλα

Ρόβιν είχαν στο κουρούπι
πάει ο μποντικός ο ρούτης
και τρυπά μου το κουρούπι
ο ροβοτρουκοκουρούπας, ο ροβοτρουκοκουρούπας

Μια λέξη, πες μου

απής, απήτις = όταν, αφού, μόλις, μια και, επειδή
Κι **απής** μου λες πως ήβαλες το λογισμόν εκείνο,
σήμερα κάνω απόφαση και κουζούλο σε κρίνω.
Η ρηγοπούλα, σα γροϊκό, αγάπη δεν κατέχει
ουδέ λογιάζει το ποτέ, μηδ' έτοιες έγνοιες έχει.
(“Ερωτόκριτος”, 1650)
Δοσμένον είναι καθαμός, ανθρώπου απόχει γνώση,
απήτις φτάξη σε καιρό παιδιά να φανερώση
(Μ.Α.Φώσκολος, “Φορτουνάτος”, 1655)

☞ συνέχεια από τη σελίδα 1

των καπετάνιω μας με τσ' αποσταλμένους του Σουλτάνου οτα Σερσεμπλίια, το μετόχι όξω από τα Χανιά, κι ούλα όσα γυρεύαμε οι Χριστιανοί μας τα δόκανε οι Τούρκοι, στο μόνο που μουλάρώσανε οι βεζιρηδες και δεν υποχωρούσανε, ήτονε τα... άγερα. Και για να μην κεντήσει πάλι ο πυρόβολος, δεχτήκαν οι δικοί μας “με την συγκατάθεση των εντοπιών”, “εις έκαστον κιλόν της δεκατίας να πληρώνουν εκατόν παράδες, ήτιο δέκα παράδες εις κάθε κιλόν του ολικού ποσού”, ως έγραφε ο “Αυτοκρατορικός Υψηλός ορισμός” του Ιούλη του 1858! Είδες υψηλές τιμές και ορισμούς τα άγερα! Κι αμέ δα ζύγιαζε, φορολόγια, και γύρνε ψύλλους εις τα' άγερα...

Είντα κριθάρι όμως και ταή γυρεύεις να σπείρουνε οι σημερνοί, απού και τα κοπέλια λίγα τα σπέρνουνε 'δα, και μηχανή, λέει, σωλήνα βρήκανε να τα ετοιμάζει σαν τα κλωσσοπούλια που τα βγάνουνε, με τη μηχανή που εφήβρανε, στ' άνε-σήσιε, χωρίς κλωσσού κι αχεράνες. Και σε καμπόσα χρόνια και τα κοπέλια δεν θα τα σπέρνουνε λέει, κι εκείνα, παρά με την εφεύρεση τούτη του σωλήνα θα τα βγάνουνε (όχι βέβαια κείνου του 'σωλήνα του μέλιτος", ως αποκαλούσε, χωρατεύοντας, το μήνα του μέλιτος που περνούν οι νιόπαντροι, ο γραμματικός του “Ζορμπά” και του “Καπετάν Μιχάλη”).

Θα παίανεις, λέει, στη μαρκέτα, και θα παραγγέλνεις του εμπόρου:

-Κύριε σουπερμαρκέτη, ένα κοπέλι θέλω για τα Χριστουόγεννα να μου ετοιμάσεις. Σερνικό να 'ναι και μελασό, κατσαρομάλλικο. Κι ένα για τη Λαμπρή, θηλυκό, ξανθομάλλικο. Βάρος, μάκρος, μύτη, κούτελο, πηγούνι, πισινά, μπροστινά, αχμανιά, μουσταρά, μπιρμπισόλι και τα ρέστα, σύμφωνα με τα σχέδια που 'χете ζωγραφιστά στη ρεκάμπα του γυαλιού...

Και για να ξεναφούμε την κουβέντα στσι γαϊδάρους μας τσι τετράποδους, που δεν αφανίζονται μόνο αυτοί, την ίδια τύχη έχουνε και τ' αγγούρια μας -πόσοι τα θυμάστε κείνα τα παλιά αρμενιανά αγγούρια, μισό μέτρο το καθένα, περιζήτητα από τσι νοικοκυρές τση Χώρας.

Κι οι μπάμιες μας γινήκανε δυσεύρετες, κι αυτό βέβαια είναι εθνική ντροπή μας, μπαμιάδες ξακουστοί και με τ' όνομα, ως είμασταν, από μπαμπά μαλλι, οι αρμενιανοί.

Τη ζημιά βέβαια τούτη με την μπάμα, την επάθαμε εδά και μισόν αιώνα, τότες με τη μεγαλομανία ου μας εκυρίεψε στα καλά καθούμενα να γενούμε εργοστασιάρχες και βιομήχανοι τση μπάμιας με το “εργοστάσιο” κονσέρβας μπάμιας που στελιώσαμε με λαμαρίνες και πλατανόφουντες στο Πυργολίκι. Μα, ατζαμίδες ως είμασταν από βιομηχανίες κι εμπόρια, βάναμε στα κουτιά μπάμιας μεγάλες γαϊδουρόμπαμιας, που αυτές είν' άγνωστο φρούτο στσι παλιοελλαδίτες. Κι ως ανοίγανε την κονσέρβα κι επθειούντανε, σαν

Κι **απής** οι Τούρκοι ήλθασι, πριχού καλά να φθάσουν, εκάμισι συμβούλιον όλοι να την χαλάσουν (Μ. Τζάνε Μπουνιαλής, “Ο Κρητικός πόλεμος”, 1669).

Κι **απής** εφτάξασιν εκεί, χαρές πολλές αρχίζουν (“Ο Κρητικός πόλεμος”)

Κι **απήτις** επιστόθηκεν κ' είδεν κ' εγνώρισέ μας
Κι **απήτις** μας εγνώρισεν, ήρθεν κι εσιμώσέ μας
και τον καθένα ήρπαξεν με πόθον και αγκαλιάσθη
και εις τον τράχηλον των δυό αυτή αποκρεμάσθη
(Μπεργαδής, “Απόκοπος”)

Κι **απήτις** εσκαμβόθηκα κ' οι Τούρκοι μ' επατήσαν [...]

Απήτις οι Αγαρηνοί ήτονε παωμένοι
στη Στεία, στη Γεράπετρο κ' ήτονε γεγνοιασμένοι[...]
Όσοι κι αν εγλυτώσανε, απήτις τους νίκησαν
τους πήρανε για το κουπί[...]

Απήτις απογράβανε τσι σύβασες και σάζου
μέρες οχτώ των έδωκε για να μπορού ν' αδειάζου
("Ο Κρητικός Πόλεμος")

Κι **απήτις** εξημέρωσε κι άργησα να σε ιδούσι
τα μάτια του προσώπου μου ήθελα να χυθούσι
(Γ. Χορτάτσι, “Κατζούρμπος”, 1595)

Αφέντη, λαμπρή για μας κράζεται τούτ' η μέρα
απήτις κ' έτοιον όμορφο μαντάτο μας εφέρα [...]

Κι **απής** κ' οι χρόνοι κ' οι καιροί τέλος καλόν εφέρα
ας τη χαρούμεν όλοι μας τη σημερνήν ημερα.

Κι **απής** εμείλλετον εσέ η Αρετή, όχι σ' άλλο,
εις το θρονί μου σήμερο σα ρήγα θα σε βάλω
("Ερωτόκριτος")

Τση Ροδαράς τούτης τα ρόδα, τα κορφολόγια 'πο τα περιβόλια

Ο ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

τα παλούκια από το κουτί, αντίς τα μπαμιδάκια τα μπισιαλά, σαν τα ελιδάκια τα κολυμαπάδια, που 'χανε συνηθισμένα, ευθύς τα γαέρνανε, και του τα φέλνανε κι από πάνω, του εμπόρου. Κι αυτός τα φόρτωσε στο καράβι και τα 'φερε στο χωριό και μας τα καταχύπα στην κεφαλή, τα “κερατά σας, κερατάδες” ως μας εφώνιαζε, που του τα πουλήσαμε για μάλαντρα λέει, και μας εγύρνε πίσω και τα λεφτά ντου, και δεν είχαμε ξεμπερδεμό...

Κι από τότες εξεχαμπετώσαμε και το “εργοστάσιο”, εξεπατώσαμε και τσι μπάμιες και το ρίζαμε στο κερεβίτζι, στσι παστενάγγελες και τα καλοκάτια, κι άλλα τέθια κοραφεζάλα, μ' αναφιλέ. Και καλά απού 'μπεψε ο Θεός το πορτακάλι και το κίτρο κι αναντρανίσαμε. Ένα φεγγάρι, μάλιστα, επιάσαμε από το κίτρο μονέδα καλή.

Μα τούτες οι ιστορίες δεν έχουνε τελειωμό, και θαν απορπίστικες, αναγνώστη, με την πολυλογία μου, γι' αυτό και σ' αποχαιρετώ όπωσ πάντα, μ' ένα-δυό παλαιοκαιριτικά μερακλήδικα μαντιναδάκια:

Το μόνκο κώνω καρφάτι και την κανέλλα γύμα,
τη ζάχαρη γλυκομωσό και σε φιλό στο στόμα.
Κι οσάν την μυζηθρόπιτα θα σε τουλονπανιάσω,
να σε φιλό, να σε φιλό, όποτε να σε χορτάσω.

η Ελευθερόπολις κι ένας καλαμαράς τση,
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

ΜΕΡΑ ΚΑΤΟΧΗΣ

Ας μας άκουγαν μια φορά

Η γιορτή της 28^{ης} Οκτωβρίου μας φέρνει πίσω στα δύσκολα χρόνια της κατοχής, που τα θυμούνται πολύ καλά όσοι τα έζησαν. Μια μέρα της κατοχής, φθινόπωρο του 1942, θα προσπαθήσω να ζωντανέω έτσι όπως ακριβώς χαράχτηκε βαθιά στο νου και την ψυχή μου.

Οι Γερμανοί είχαν επιτάξει σε διάφορα σπίτια του χωριού από ένα δωμάτιο για να μένουν. Αυτό το κανόνιζε, παρουσία Γερμανού αξιωματικού με διερμηνέα μαζί, ο Πρόεδρος του χωριού. Σε μας διάλεξαν τη σάλα για έξι Γερμανούς, παρά τις διαμαρτυρίες του πατέρα μου, επειδή για να πάμε να κοιμηθούμε έπρεπε να περάσουμε από τη σάλα. Δεν υπήρχε άλλος τρόπος, μια και η κουζίνα δεν επικοινωνούσε με το υποδωμάτιο. Ο πρόεδρος όμως της Κοινότητας, ήταν ανένδοτος. "Μη φωνάζεις Νικολή, το καλό που σου θέλω, είναι διαταγή". Και αφού συνεννοήθηκε με το Γερμανό πρόσθεσε: "Θ' αφήνουνε ανοιχτή τη πόρτα και θα περνάτε όντε θέλετε". Ήταν ο δικός του λόγος και δεν σήκωνε αντίρρηση. Διαταγή βλέπετε και μάλιστα Γερμανική!

Το δωμάτιο άδειασε γρήγορα, εκτός από ένα μεγάλο καθρέφτη που έμεινε κρεμασμένος στη θέση του. "Έτσι κι αλλιώς μπορεί και να σπάσει ανέ τονέ μετακινιούμε από τον ένα τόπο στον άλλο", παρατήρησε ο πατέρας. Οι Γερμανοί απέναντι από την πόρτα στον τοίχο, από την αριστερή πλευρά, κρέμασαν τα όπλα τους. Σ' έπιανε τρόμος μόνο να τα βλέπεις. Στη δεξιά τοποθέτησαν τα κρεβάτια, με έναν τρόπο που γέμισε έκπληξη τα παιδικά μου μάτια. Ήταν δίπλα-δίπλα δύο μονά κρεβάτια, επάνω τους ακριβώς, όπως στις καμπίνες των πλοίων, άλλα δύο και ακόμη πιο πάνω, με τον ίδιο τρόπο, άλλα δύο. Και τα έξι περιβάλλονταν με τούλια. Η δική μου απορία-τότε ήταν πως έμπαιναν μέσα και πως σκαρφάζωναν στις δύο επάνω σειρές. Εκτός από τα όπλα στα κρεβάτια θυμάμαι, κοντά στην πόρτα προς τη μέση, μια μεγάλη ξυλόσομπα. Κάθε βράδυ περιμέναμε να κοιμηθούμε αφού έσβηναν το φως, μια μεγάλη φωτεινή λάμπα, το λουξ, και τότε εμείς στις μύτες των ποδιών, κρατώντας και την αναπνοή μας ακόμη, περνούσαμε με το λύγχο αναμμένο και κλείναμε τη μεσόπορτα από μέσα με το σύρτη. Ο πατέρας ανοίγει το παράθυρο της κρεβατοκάμαρας, γέρνοντας τα φύλλα του, για να μπορούμε να φύγουμε από κει, αν άκουε θόρυβο. Πόσο θα καταφέραμε να απομακρυνθούμε, σε περίπτωση που θα μας κυνηγούσαν οι Γερμανοί, αυτό είναι άλλο θέμα.

Κάποια φορά ο πατέρας επέμεινε να πάει και η μάνα στις ελιές, στα Βλάγια, για να τελειώσουν μέχρι το βράδυ και να μη φάνε κι άλλη μέρα στο ίδιο χωράφι. Η κουβέντα γινόταν για το "ήντα θα γενούνε τα κοπέλια μοναχά ούλη μέρα". Η αδερφή μου ήταν μόλις δυο χρονών. Όμως ο πατέρας ήταν πειστικός. "Η μεγάλη, -εγώ έπρεπε να ήμουν αυτή παρά τα τέσσερα χρόνια μου!-, θα προσέχει τη μικρή. Θα την αφήσουμε μια μπουκιά ψωμί να φάνε, και θα γείρομε νωρίς το απόγεμα πρίγχο αναμαζωχτούνε οι Γερμανοί το βράδυ. Δεν παθαίνουνε πράμα τα κοπέλια! Άντες γλήγορα μην ξαργούμε". Ξεκίνησαν αφού μου είπανε άλλη μια φορά τις χιλοειπωμένες συμβουλές: Να προσέχεις το μωρό. Εσύ είσαι η μεγάλη. Να μην κάνεις φασαρία, να μην κλαίτε, και ανέρθουνε οι Γερμανοί να μην παραστεκοιλιάζετε και να κάτσετε ήσυχα στην κουζίνα". Η μέρα πέρασε και κόντευε να

βραδιάσει. Το λίγο ψωμάκι δεν μπορούσε να ξεγελάσει άλλο την πείνα. Ύστερα άρχισε να σκοτεινιάζει. Σπίρτα δεν μου άφηναν και δεν μπορούσα ν' ανάψω ούτε το λύγχο ούτε φωτιά. Το μωρό γκρίνιαζε! Όπως το είχα κοντά μου το ένιωσα βρεγμένο και παγωμένο.

Θε μου τι να κάμω; Του έβγαλα το βρεγμένο εσώρουχο, αλλά δεν τολμούσα να περάσω μόνη μου από το δωμάτιο των Γερμανών για να φέρω άλλο. Κι ύστερα ούτε που θα κατάφερα να το ντύσω! Έτσι προσπαθούσα να το παρηγορήσω λέγοντας του μην κλαις να σε μια στιγμή έφτασαν από το χωράφι. Ακούγοντας τη φωνή μου ξεγελούσα κάπως και το δικό μου φόβο και την πείνα. Όμως η ώρα περνούσε και το μικρό έχασε εντελώς την υπομονή του. Δεν σταματούσε το κλάμα ούτε για να μ' ακούσει. Και παγώναμε όλο και πιο πολύ. Οι Γερμανοί είχαν γυρίσει από ώρα. Μιλούσαν πολύ δυνατά και τους άκουγα· δεν έκλειναν τελειώς την πόρτα ποτέ. Και η σόμπα τους έκαιγε. Τι ζεστά που θα ήταν εκεί μέσα! Γιατί όμως η μάνα παράγγειλε μακριά; Μπορεί επειδή νόμιζε ότι δεν θ' αργούσαν. Κι αν πάθει τίποτα το μωρό από το κρύο, πάλι δεν θα με μαλώσουν γιατί εγώ που ήμουν πιο μεγάλη δεν το πρόσεξα; Όχι το μωρό δεν πρέπει να πάθει τίποτα! Έτσι σκουπιζοντας με τα χέρια μου τα δάκρυα από το προσωπάκι του το όμορφο, είπα: Θα πάμε μέσα να ζεσταθούμε αν σταματήσεις να κλαις. Γιατί αλλιώς μπορεί να μας σκοτώσουν. Δεν θα μιλούμε και δεν θα ζητήσουμε τίποτα. Αν δεν μας διώξουν θα ζεσταθούμε, Θέλει; Μ' ένα αναφιλητό είπε ναι. Το πήρα από το χεράκι και πήγαμε στην πόρτα. Χωρίς να χτυπήσω, την τράβηξα απαλά σαν τη γάτα και μπήκαμε μέσα. Κανείς δεν μας είπε τίποτα. Λες και δεν μας είδαν. Και οι έξι όρθιοι γύρω στην πυρωμένη σόμπα κουβέντιαζαν πολύ δυνατά. Μπορεί και να μάλωναν για κάτι. Οι φωνές όλο και αγριευαν. Το μωρό ακούγοντάς τους και πηγάοντας τα όπλα απέναντι, τρώαζε πιο πολύ και άρχισε να κλαίει πολύ δυνατά. Οι Γερμανοί σταμάτησαν να μιλούν και μας κοίταγαν σαν να μας έβλεπαν εκείνη τη στιγμή. Αμέσως πάγωσα: Θα το

σκοτώσουν! Αν δεν με σκοτώσουν και μένα τι θα πω στον πατέρα και τη μάνα; Ένας φαινόταν πιο μεγάλος από τους άλλους, έβαλε στο χέρι του μωρού μια σοκολάτα και σε μένα ένα μπισκότο. Συλλογισμένος το σήκωσε στην αγκαλιά του και επειδή δεν

σταμάτησε το κλάμα, το χόρευε στα χέρια του κάνοντας βόλτες στην αυλή. Τρέμοντας, τον παρατηρούσα από μια γωνιά κάθε φορά που πλησίαζε προς την πόρτα του κήπου, μήπως πετάξει το παιδί και το σκοτώσει. Χωρίς να το καταλαβαίνω, όσο πιο πολύ φοβόμουν τόσο πιο δυνατά έσφιγγα το μπισκότο στο χέρι μου μέχρι που έγινε θρύψαλα. Επιτέλους γύρισαν από το χωράφι. Κι εμείς ζούσαμε ακόμη! Η μάνα ανήσυχη, άφησε μοναχό τον πατέρα να ξεφορτώσει τα γάδαρο, άρπαξε το μωρό από τα χέρια του Γερμανού και μπήκαμε μέσα. Όπως προχωρούσα τον πρόσεξα να βοηθά τον πατέρα. Το μικρό αποκαμωμένο γρήγορα ηρέμησε στην αγκαλιά της μάνας και αποκοιμήθηκε βαθιά. Ο φόβος μου μεγάλωνε. Τι θα μου έλεγε που δεν την άκουσα; Μόλις άφησε την αδερφή μου να κοιμάται και μου είπε "έλα 'δω παιδί μου. Δεν σου 'χω πει...", ξέσπασα. Τη διέκοψα κλαίγοντας και ψέλλισα: "Μη με μαλώσεις. Το μωρό θα πέθανε. Μου φάνηκε αλλιώτικη. Με πήρε στην αγκαλιά της και όπως με χάιδεσε μονολογούσε: "Είντα έγνοιες σου φορτώνουμε από ντεδά παιδάκι μου τσοι πλάτες σου. Ανάθεμα τον πόλεμο". Ο πατέρας φάνηκε στην πόρτα αναστατωμένος. Κρατούσε στο χέρι του μια φωτογραφία και την έφερε στο φως του λύγχου να τη δει. Ήταν μια γυναίκα και δυο παιδιά. Το μεγάλο ήταν κορίτσι περίπου σαν και μένα στην ηλικία. Μόνο τα μαλλιά του ήταν ξανθά και ίσα. Το πιο μικρό δεν καταλάβαινε αν ήταν αγόρι ή κορίτσι. "Κλαίει κι εφτός ο παντέρμος" είπε ο πατέρας. "Μου 'δειξε τη φωτογραφία με τη γυναίκα και τα κοπέλια ντου και μου 'πε. Ντικιά μου πίκουλα εγκώ θα ξανατεί Νικος; Είπα να του 'λεγα! Σάματις θέλουμε ούλοι τον πόλεμο; Ψυχή θα παραδώκουνε. Ας τσοι κρίνει ο Θεός κατά που τηνε πρέπει". Κοίταξα το Γερμανό που ήταν έξω

στην πόρτα ενώ έπιαινε με ευλάβεια θαρρείς, τη φωτογραφία και την έβαλε στη μέσα αριστερή τσέπη του αμπέχωνου. Τα δάκρυα από τα μάτια του δεν είχαν στεγνώσει. Τι παράξενο, σκέφτηκα κλαίει και οι μεγάλοι ακόμη και όταν έχουνε τουφέκια; Τι φοβούνται άραγε; Εκείνο το βράδυ δεν μπορούσα να κοιμηθώ. Σκεφτόμουν το ξανθό κορίτσι της φωτογραφίας. Πώς να το λένε; Δε με νοιάζει. Εγώ θα το βαφτίσω Γερμανούλα. Κάποια στιγμή πίστευα πως ήταν πολύ κοντά μου και άρχισα να του μιλάω: Ξέρεις Γερμανούλα θαρρώ πως σ' αγαπώ κι ας μη σε ξέρω. Πρέπει να είσαι πολύ μακριά αφού δεν σ' έχω δει ποτέ. Εμείς εδώ κρύνουμε και πεινάμε και σκοτώνουν πολλούς, ακόμη και μικρά παιδιά, οι στρατιώτες σαν τον πατέρα σου. Δεν ξέρω αν έχει σκοτώσει κι εκείνος. Απόψε μου φάνηκε καλός άνθρωπος, κι ας λείει η μαμά μου. Νομίζω ότι κι εσύ θα κλαις μερικές φορές· ας έχεις φαγάκι, ωραία ρούχα, και παιχνίδια. Δεν σου λείπει ο μπαμπάς σου; Εκείνος σε αγαπά και έκλαιγε απόψε. Σίγουρα θα ήθελε να ήταν κοντά σου. Αν μπορούσα θα τον βοηθούσα να γυρίσει. Δεν θα χαίροσουν πολύ; Δεν καταλαβαίνω, Γερμανούλα μου, ποιοι διώχνουν τους ανθρώπους από τα σπίτια τους, τους δίνουν όπλα και τους βάζουν να σκοτώνουν. Και γιατί το κάνουν; Κοιτάξε όλοι κλαίνε: κι εσύ και ο μπαμπάς σου κι εμείς όλοι. Σε παρακαλώ κάνε τον να γυρίσει κοντά σας. Και για να ξέρεις: εδώ δεν τους αγαπά κανείς. Μη μου θυμώνεις που σου το λέω. Είναι αλήθεια. Άκου· αν φύγουν όλοι οι στρατιώτες θα σταματήσει ο πόλεμος. Και τότε θα γελούμε κι εσύ κι εγώ κι όλα τα παιδιά και θα παίζουμε χωρίς να φοβόμαστε. Γερμανούλα πώς να κάνουμε τους μεγάλους να καταλάβουν ότι ο πόλεμος δεν είναι καλός; Σου τα λέω όλα αυτά γιατί είσαι καλή. Αλλιώς γιατί θα έκλαιγε ο μπαμπάς σου για σένα; Μην ξεχνάς να παρακαλάς να σταματήσει ο πόλεμος. Η μαμά μου όλο λέει: ανάθεμά τονε για πόλεμος. Κι εγώ όλο μπερδεύομαι πιο πολύ. Αν ρωτούσαν οι μεγάλοι εμάς τα παιδιά και μας άκουγαν, έστω και μια φορά, ασφαλώς δεν θα γίνονταν πόλεμοι. Όλο μας λένε όταν μιλάμε. "Σώπα"! Είσαι μικρός, δεν ξέρεις". Αυτοί που είναι μεγάλοι και ξέρουν, πες μου Γερμανούλα, αγαπάνε το κακό; Τους αρέσει ο πόλεμος; Θε μου, ας μας άκουγαν μια φορά!

Είμαι κουρασμένη, πεινώ και λιγάκι, μα χαίρομαι που σε έκανα φίλη μου και σου κουβέντισα. Σ' αγαπώ. Καληνύχτα Γερμανούλα.

Μαίρη Πριπάκη – Κουντάνη

ΑΘΩΟΤΗΤΑ

Για λίγο χθες στα χέρια μου
κανάκεψα έναν άγγελο.
Ήταν δεν ήταν δύο χρονών.

Βλέμμα, γέλιο, λεξούλες,
της αθώοτης λούλουδα,
την αγκαλιά μου γέμισαν.

Κι από το νου και την ψυχή
ό,τι κακό και ό,τι άσχημο,
παράταιρο όπως ένιωσα,
ντροπιάστηκε και χάθηκε.

Μαίρη Πριπάκη – Κουντάνη

ΒΙΒΛΙΟ-παρουσίαση

Ιερά Μονή Οδηγήτριας Γωνιάς Κολυμβαρίου Κισάμου
Του Αρχιμανδρίτου Ιγνατίου Χατζηνικολάου, Ηγούμενου Ιεράς Μονής Γωνιάς – Λυκείαρχου

Με τον παραπάνω τίτλο κυκλοφόρησε το νέο βιβλίο του Πανοσιολογιότατου Αρχιμανδρίτη Ιγνατίου Χατζηνικολάου, έκδοση της Ιεράς Μονής Γωνιάς.

Το βιβλίο προλογίζεται από τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη Κισάμου και Σελίνου Ειρηναίο, ο οποίος καταλήγοντας στον πρόλογο του αναφέρει: "Για όλα αυτά, μαζί με τη βαθεία ευγνωμοσύνη μας και τα Μεγαγκάρια μας προς την Υπεραγίαν Θεοτόκο, καταθέτομε τις ευχαριστίες μας και προς το Μοναστήρι της Γωνιάς εις μνημόσυνο αιώνιον".

Το βιβλίο αποτελείται από εννέα κεφάλαια, βιβλιογραφία και πλούσια εικονογράφηση. Ο συγγραφέας στο πρώτο κεφάλαιο αναφέρεται γενικά για τον Μοναχισμό, τη γένεση, την ιστορική διαδρομή, και την προσφορά του Μοναχισμού. Στο δεύτερο κεφάλαιο, στην προϊστορία της Μονής, το Μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου στις Μένιες και το Μοναστήρι της Παναγίας στο Καρούσι. Στο τρίτο κεφάλαιο στην Ιστορία της Μονής, ίδρυση και πορεία, στην Τουρκοκρατία και στη γερμανική κατοχή. Στο τέταρτο κεφάλαιο, στη προσφορά της Μονής στην Εκκλησία, στο Έθνος στα Γράμματα, και στην ανάπτυξη της περιοχής. Στο

πέμπτο κεφάλαιο, στις ιδιαίτερες λατρευτικές και εορταστικές εκδηλώσεις της Μονής. Εορτή της Κοιμήσεως της Θεοτόκου 15 Αυγούστου, Κυριακή Α' Νηστειών (Ορθοδοξίας) Εσπερινός της Αγάπης. Στο έκτο κεφάλαιο, στα θαύματα της Παναγίας, επεμβάσεις και αποκαλύψεις. Στο έβδομο κεφάλαιο, στα Ιερά Λείψανα, 26 Αγίων που βρίσκονται στη Μονή. Στο όγδοο κεφάλαιο, στα οκτώ εξωκλήσια που ανήκουν στη Μονή. Στο ένατο κεφάλαιο, στις εικόνες, βιβλιοθήκη, μουσείο, άμφια, εκκλησιαστικά σκεύη.

Ο συγγραφέας γνωστός από τα υπόλοιπα δέκα τέσσερα έργα του και την πυκνή αρθρογραφία του, ακούρατος εργάτης, κατάφερε με ένα μοναδικό τρόπο να παρουσιάσει την Ιστορία της Μονής της οποίας ηγείται, χρησιμοποιώντας και τα δικά του βιώματα, επί 38 έτη ως αδελφός της Μονής, και όπως λέει και ο ίδιος χωρίς να διεκδικεί, το "αλάθητο ούτε τον τίτλο του ιστορικού".

Η κατάνυξη που διατρέχει όλο το έργο, συμβάλει στην προσπάθεια του συγγραφέα να περάσει το μήνυμα και την παράκληση στους επισκέπτες της Μονής, "να μην βλέπουν την Μονήν μας ως αρχαιολογικό μνημείο ή Μουσείο, αλλά ως χώρο ιερό και ενθέου ασκήσεως". Εντύπωση επίσης προξενεί το καλαίσθητο της έκδοσης και η πολυτονική γραφή. Οι Αρμενιοί μας και το καλοκαίρι πήγαμε στη Μονή, αλλά δεν μπορούσαμε να την επισκεφθούμε λόγω εργασιών που γίνονταν, έχουν μια πολύ καλή ευκαιρία να την γνωρίσουν από τις σελίδες του βιβλίου αυτού.

Γιάννης Σ. Τσακιράκις

ΣΑΝ ΤΟ ΠΟΥΛΙ ΘΑ ΚΥΝΗΓΩ, Σ' ΟΠΟΥ ΚΛΑΔΙ ΚΑΙ ΒΡΥΣΗ

Οι αναγνώστες μας, κι όσοι ακόμη δεν έχουν διαβάσει την θαυμάσια πολιτική της συλλογή "Ρίμες, Ριζίτικα, Μαντινάδες" έχουν ήδη από την "Ελευθερόπολη" (Φ. 6/1997) γνωρίσει, εκτιμήσει και χαρεί την τέχνη της Αντωνίας Μυλωγιαννάκη ("Το επιθέτο μου γράφεται με ήτα και όμικρον, αλλά ο Δήμος και η ταυτότητα με μπισταρδέψανε και δεν δέχονται να το αλλάξουν", μας γράφει, με πολλή κέφι, η ποιήτρια, που -προσθέτω!- εμείς - από μηλιά στα μήλα (τα τραγούδια της) φορτωμένη: Μηλογιαννάκη, την θέλουν οι γροφιάδες κόρη μυλωνά). Οι μαντινάδες της Μηλογιαννάκη, λοιπόν, που δημοσιεύουμε πιο κάτω, είναι οι βραβευμένες φέτο από το πολιτιστικό κέντρο του Δήμου Αγίου Νικολάου με το πρώτο βραβείο σχετικού διαγωνισμού.

Μας τις έστειλε η ποιήτρια, φιλέοντας, για δεύτερη φορά, την "μικρούλα" φιλενάδα της, την "εφημεριδούλα" μας και παινευόντάς την με τα καλά της λόγια: "Σας ευχαριστώ", μας γράφει, "για την εφημεριδούλα που μου στέλνετε. Το θεωρώ τιμή μου, παρόλο που είμαι κισσαμίτσια και όχι αποκορωνιώτισσα. Είμαστε ωστόσο όλοι Κρητικοί, κι εσείς κι εγώ Χανιώτες. Από καιρό ήθελα να σας στείλω κι εγώ ένα "γραμματάκι", μα δε με άφηναν τα βάζανα και οι υποχρεώσεις [...]. Ελπίζω να συνεχίσετε να μου στέλνετε τη "Ελευθερόπολη". Μ' αρέσει πολύ. Βρίσκει ότι είναι αρκετά έξυπνη και προσεχημένη αν και μικρούλα. Αλλά "ουκ εν τω πολλώ το ευ". Ευχαριστώ [...]"

Ευχαριστούμε, ξανά, κι εμείς, και δημοσιεύουμε, πιο κάτω, τις δέκα βραβευμένες μαντινάδες με την ευχή, τον καινούριο χρόνο, για όλο τον κόσμο, "να τρέξ' η βρόση της χαράς".

ΧΑΡ. ΜΠ.

10 Μαντινάδες με θέμα "τύχη – ριζικό"

Η τύχη μου με κυνηγά, μα 'γω μ' απτός κι απδόνι
ψηλά πετώ με το βοριά και τραγουδώ στο χιόνι.

Γράφει δε γράφ' η τύχη μου, θέλει το δεν το θέλει
θα τηνε κάτω τη ζωή να με κεράσει μέλι.

Εγώ 'μ' απ' αετού φωλιά κι απού γενιά και γέννα
και δε μ-πιστεύω ριζικά και τύχες γραμμένα.

Θάλασσα λεν την τύχη μου κι ούλα τα θαλασσώνει
μα' γω 'μια γλάρος στον αφρό και βράχος στο τιμόνι.

Το ριζικό κι η τύχη μου, κοράλι και κοχίλι
μου 'κρυσφαν χίλια μυστικά στα κόκκινα σου ζείλι.

Σαν το πουλί θα κελαηδώ, σ' όπου κλαδί και βρύση
κι ας έρθ' η τύχη να με βρει το λόγο να ζητήσει.

Θε μου και δος μου μια καρδιά σκληρή σαν το χαράκι
να πίνω, μα να μην πονώ, τση τύχης το φαρμάκι.

Δεν είναι φως μου άτυχοι και τυχεροί αθρόοι
είναι γυρισματα καιρού, παράστρατα και τρόποι.

Γύρισε τύχη το νερό και βάλε το στ' αυλάκι
να τρέξ' η βρόση τση χαράς, να πιω και 'γω λιγάκι.

Η τύχη πήρε τα βουνά τ' άγρια μονοπάθια
και μου 'γραψε το ριζικό σσοι βάτους και στ' αγκάθια.

Εντυπώσεις, προ πεντηκονταετίας του ακαδημαϊκού Σπύρου Μελά

ΑΡΜΕΝΟΙ:

“ΕΝΑ ΤΕΡΑΣΤΙΟ ΜΠΟΥΚΕΤΟ ΑΠΟ ΠΛΑΤΑΝΟΥΣ”

Το κείμενο που ακολουθεί είναι από τις “Εντυπώσεις από την Κρήτη” του Σπύρου Μελά (1882-1966), πεζογράφου, δημοσιογράφου, θεατρικού συγγραφέα, σκηνοθέτη, καθηγητή δραματικών σχολών και ιδρυτή του “Θεάτρου Τέχνης” και συνιδρυτή με την μεγάλη Ελληνίδα ηθοποιό Μαρίκα Κοτοπούλη, της “Ελευθέρας Σκηνής”. Ο Σπ. Μελάς ήταν, από το 1935, μέλος της Ακαδημίας Αθηνών.

Οι παλιότεροι Αρμενιανόι θυμόμαστε την επίσκεψη του διάσημου τότε συγγραφέα Μελά στο χωριό μας, το καλοκαίρι του 1960, απ’ όπου έμεινε καταγοητευμένος, παραπονεθίκε μάλιστα στους φίλους του που τον φιλοξενούσαν, γιατί τόσες ημέρες του σπέρσαν, λέει, τον παράδεισο αυτό και τον έφεραν στους Αρμένους την τελευταία ημέρα του ταξιδιού του στην Κρήτη. Γυρίζοντας στην Αθήνα δημοσίευσε στο δεκαπενθήμερο φιλολογικό περιοδικό “Ελληνική Δημιουργία” (Τόμος Στ’ 1950, σελ. 393-395) του οποίου ήταν ιδρυτής και διευθυντής τις εντυπώσεις του, απόσπασμα των οποίων είναι το παρακάτω κείμενο.

X.M.

“Μαθηματικοί έχτισαν, άραγε, τις πόλεις κατά μήκος των βορείων ακτών της Κρήτης; Ή είναι απλή σύμπτωση, ότι απέχουν η μία από την άλλη εβδομήντα πέντε ακριβώς χιλιόμετρα; Αλλά πάλι σύμπτωση τόση ακρίβεια; Γιατί εβδομηνταπέντε χιλιόμετρα ακριβώς απέχουν τα Χανιά από την Ρέθυμνο, εβδομηνταπέντε η Ρέθυμνος από το Ηράκλειο από τη Σητεία. Και ποσό διαφορετικά, σαν φυσιογνωμία κι εναλλαγή τοπίων, σαν φύση και σαν ζωή! Ο χρόνος δεν μου επέτρεπε – είμαι από τους Έλληνες, που ζουν καταδικωμένοι αιωνίως από το... ρολόι τους- να διατρέξω και τα 225 αυτά χιλιόμετρα. Επρόφρασα να κάμω μονάχα τα δύο τρίτα. Και σε καμιά χώρα της γης, σε κανένα νησί, μικρό ή μεγάλο, δεν θυμάμαι τέτοια εκπληκτική ποικιλία μορφών.

Πέρασα μέρη, που θυμίζουν, από κοντά Σικελία, διάβηκα τόπους, που μοιάζουν Κορσική διέτρεξα εκτάσεις, στολισμένες με τα’ ασπρά, ειδυλλιακά χρώματα των πιο γελαστών τοπίων της Πελοποννήσου – αλλού απάντησα την πρωτόγονη και τραχεία ομορφιά της Ρούμελης – κι αλλού την αρχαϊκή γραφικότητα κάποιων συνοικισμών των νησιών του Αιγαίου – κι εκεί, κατά τις αυστηρές προσβάσεις του Στρούμπεουλα, κάποιες μορφές μοναδικές, αποκλειστικές της Κρήτης. Ο Σεζάν, στο περίφημο “Πράσινο γεφύρι του –έναν πίνακα, που άλλο χρώμα δεν υπάρχει από το πράσινο- μ’ όλο τον ανεξάντλητο πλούτο του χρωστήρα του, στη σύλληψη και στην απόδοση των αποχρώσεων της γλωρίδας, εδώ θα ‘νοιθε ίσως φτωχό τον εαυτό του. Όχι τόσο για την αφθονία των πράσινων –άλλα νησιά είναι ασύγκριτα πιο πράσινα από την Κρήτη- όσο για την ποικιλία και τις απότομες εναλλαγές της.

Την απυλή και φροντισμένη βλάστηση των φρουτοφόρων, της ροδακινιάς της ροδιάς, που στέκουν κλωνόγερες από το βάρος των καρπών και την Αφρικανική παρουσία της μπανανιάς, που τα πλατύτατα φύλλα της, τα κοιμμασιαστά, εδώ κι εκεί, που θυμίζουν απλωμένη... μπουγάδα από πράσινες πετσέτες και τραπεζομάνηλα και της φοινικιάς με την φούντα των σπαθωτών κλαριών, που, από τη βάση τους ξεπετιούνται οι πυροξάνθοι ορμαθοί των χουρμάδων, διαδέχονται, ευθύς αμέσως, οι φαιδρές ομπρέλλες των μεσογειακών πεύκων, των λεγομένων “θαλασσιών”. Μεταφέρεσθε για μια στιγμή στους πευ-

Ο Σπύρος Μελάς (πρώτη σειρά στο μέσον) ανάμεσα στα μέλη του χανιώτικου φιλολογικού περιοδικού “Κρητική Εστία”, κατά την επίσκεψή του στους Αρμένους, το καλοκαίρι του 1950.

κιάδες της Πελοποννήσου, όταν, ξαφνικά, προβάλλουν οι καστανιές της Ρούμελης, οι λόγγοι και τα ρουμάνια της, για να ημερέψει πάλι πιο πέρα η φύση, να πέσει στις κυδωνιές και τις καρυδιές, για να θεριέψει, λίγο πιο πάνω, με τα θεόρατα πλατάνια και τις βελανιδιές και να υψωθεί απότομα ως την αλπική, άγρια κι ιταμική βλάστηση. Κι έπειτα, ξαφνικά πάλι, στις υψήνες λάκκες βλέπεις τα εσπεριδοειδή να κατηφορίζουν σε πυκνές παρατάξεις, όπως στις πλαγιές της Αίτνας, γύρω από την Κατάνη, για να δώσουν σε λίγο τη θέση τους, σε βραχώδη ριζοβούια, όπου δάση ολόκληρα χαρουπιές, σαν να σχίζουν με τις ρίζες τους την πέτρα, για να της στραγγίσουν την λιγοστή δροσιά σ’ εκείνο το μακρουλό και μαύρο καρπό, που μας άφησε, μαύρες αναμνήσεις από την κατοχή.

Και σταθερό βάθος, σ’ αυτά όλα, που θα ήταν καθαρή τρέλλα, να επιχειρήσει κανείς για να περιγράψει, τα φαλακρά Λευκά Όρη, όπου φυτρώνει το μαγικό “δίπτανο” και τα “κρη-κρη” τρέχουν στα χείλη αβύσσων.

Στο μεγάλο αμάξι των επτά θέσεων υπάρχει συντροφιά από καλούς φίλους και ωραίες κι έξυπνες κυρίες, που αυξάνουν τα θέλητρα της διαδρομής. Το πρώτο “άλτ” στους Αρμένους, στην καρδιά του Αποκορώνου. Το τοπίο, που καταβαίνουμε, για το πρόγευμα, γοητευτικό: Ένα “μάτι”, ένα νερό, που αναβρύζει από τα σπλάχνα της γης και τρέχει, λαμπυρίζοντας και κελαϊδίζοντας να δροσίσει περιβόλια και μπουστάνια, που σκεπάζουν τα γύρω σε μεγάλη έκταση.

Η πηγή αυτή είναι το φυσικό ψυγείο ενός μικρού μαγαζιού –πρόκειται για εξοχικό κέντρο των Αρμένων- όπου παγώνουμε τα ροδάκινα, που κόβουμε με το χέρι μας, τα τριζάτα καρπούζια, της ώρας, από το μπουστάνι και τις μπουκάλες το εξαίρετο κρασί του τόπου, αγνό απόσταγμα σταφυλιού. Ένα κοπάδι πάπιες, με τον απαραίτητο πάπιο επί κεφαλής, σχηματίζουν νηοπομπή, που πλέει στα γραφικά στενά, που αφήνουν οι καλαμιώνες.

Στο μέρος ρίχνει σιαά παχύτατη ένα τεράστιο μπουκέτο από πλατάνους, με κορμούς γιγαντένιους, που τρεις άνδρες δεν θα μπορούσαν ν’ αγκαλιάσουν. Οι φυλλωσιές τους υψώνουν αχανή θόλο, σαν φυσικού καθεδρικού ναού, που είδε κατανυκτικές λειτουργίες στο όνομα της ελευθερίας. Εδώ, στο 1821, οι πρόκριτοι της Κρήτης υπόγραψαν τον πρώτο καταστατικό χάρτη της επαναστατημένης Ελλάδας, εδώ έγινε και η επαναστατική συνέλευση των Κρητών, στα 1897, μετά την αποχώρηση των ελληνικών στρατευμάτων –εδώ συνήλθαν ο Βενιζέλος και οι φίλοι του, για τα επαναστατικά τους συμβούλια, που κατέληξαν στο Θέρισοο:

–Το ‘χει το νερό! –μου λέει γελώντας ένας ντόπιος.

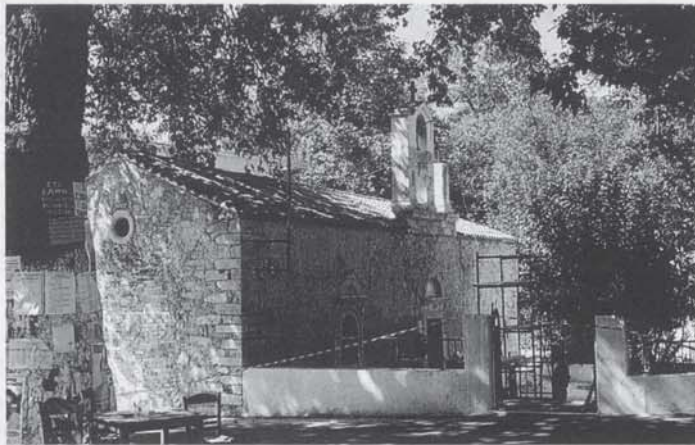
Και μου δείχνει τις πληγές που έλαβε ο μεγάλος κεντρικός πλατάνος από τις ντουφεκιές των επαναστατών. Αλλά τις κυρίες δεν τις ενδιαφέρουν αυτά. Στολίζουν τα στήθη τους με τριαντάφυλλα, που δρέπουν απ’ τις μεγάλες κι ολάνθιστες τριανταφυλλιές, το λαμπρό οτόλισμα της πηγής. Κι έπειτα, συνεπαρμένες απ’ την ομορφιά του τοπίου, ένοιωσαν μέσα τους να σκιρτά η παιδούλα: Έβγαλαν τα γοβάκια τους, ανασήκωσαν τα εμπριμέ τους, μπήκαν στο νερό κ’ έκαναν τους κύνους. Κάτι από Βαπτώ και Φραγκουάδ διαπότισε την ατμόσφαιρα.

Γιατί όμως ένα τόσο χαριτωμένο μέρος να λέγεται Αρμένιοι; Τι σημαίνει αυτό το όνομα, που έχουν άλλα τρία-τέσσερα μέρη στην Κρήτη; Απλούστατα: Αρμένιοι. Όταν η Βυζαντινή Αυτοκρατορία ξαναπήρε την Κρήτη, ο τόπος ήταν τόσο ερημωμένος, που οι Αυτοκράτορες επέτρεψαν να εγκατασταθούν Αρμένιοι. Αποροφρήθηκαν όμως μέγας ενός. Ίχνος δεν υπάρχει σήμερα.”

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΩΝ 70 ΚΡΗΤΩΝ

κατά το κίνημα της 1ης Μαρτίου 1935

Το ποίημα που ακολουθεί είναι γραμμένο από το συγχωριανό μας Ευθύμιο Χριστοδουλάκη, αδερφό του Μανώλη οι οποίοι ήταν γνωστοί και με το ψευδώνυμο "Μαυρογένης". Ο Ευθύμης, λοχίας στη μικρασιατική καταστροφή το 1922, εξιστορεί τα βάσανα και τις περιπέτειες του κατά το κίνημα της 1ης Μαρτίου 1935. Αυτό το κίνημα, οργανώθηκε στο όνομα της Δημοκρατίας από τον Ελευθέριο Βενιζέλο, με σκοπό την ανατροπή του Παναγιώτη Τσαλδάρη. Το κίνημα όμως απέτυχε, ο Βενιζέλος αναγκάστηκε να εκπατριστεί, έκτακτο στρατοδικείο τον καταδίκασε σε θάνατο, και τελικά οδηγήθηκε στη βασιλική παλινόρθωση τον Οκτώβριο του 1935.

Η εκκλησία του Αγ. Γιάννη του Θεολόγου στην πλατεία του χωριού μας όπως φαίνεται κατά τη διάρκεια της συντήρησης που έγινε το φθινόπωρο του '98. Διακρίνονται τα ίχνη του γερού που αφαιρέθηκε κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής, για να διαπλατυνθεί ο δρόμος ανάμεσα στην εκκλησία και τον πλάτανο. Το έργο εκτέλεσε ο Ε. Χριστοδουλάκης, εξοφλώντας, όπως έλεγε ο ίδιος, τις οφειλές που είχε στον Άγιο.

Η περιπέτεια ξεκινά από τα Χανιά όταν ένα καράβι με κινηματίες ξεκινά από τα Χανιά, για τη Θεσσαλονίκη, αλλά λόγω καιρού φθάνει στη Χίο, όταν το κίνημα είχε ήδη κατασταλεί. Οι κινηματίες συλλαμβάνονται και οδη-

γούνται στην Αθήνα. Αφού περιγράφει τις ταλαιπωρίες στις φυλακές της Αθήνας, όπου ήταν συγκρατούμενος με τους ηγέτες του κινήματος Χ. Τσιγάντε, Στ. Σαράφη, Π. Γύπαρη, καθώς και τους στρατηγούς Αναστ. Παπούλα και Κοιμήση, οι οποίοι καταδικάστηκαν σε θάνατο και εκτελέστηκαν για τη συμμετοχή τους στο κίνημα. Τελικά ο Ευθύμης φθάνει στα Χανιά.

Το ποίημα χαρακτηρίζεται από τις έντονες περιγραφές του πολιτικού κλίματος της εποχής, και τους βαρείς χαρακτηρισμούς, κάτι συνηθισμένο για το κλίμα και τα πολιτικά ήθη της εποχής. Χαρακτηριστική επίσης είναι η γλώσσα και η ορθογραφία του κειμένου, την οποία φροντίσαμε να διατηρήσουμε, χρησιμοποιώντας μέθοδο σάρωσης αντί νέας δακτυλογράφησης

του κειμένου. Το πρωτότυπο του ποιήματος προέρχεται από το αρχείο του Στυλιανού Τσακίρακις.

Γιάννης Σ. Τσακίρακις

Η ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΑ ΤΩΝ 70 ΚΡΗΤΩΝ κατά το κίνημα της 1ης Μαρτίου 1935

Με πονεμένη την καρδιά με λίκυρα θ' αρχίσω
δλίγες περιπέτειες να σάς εξιστορήσω.
'Από πού θά βάλω τήν αρχήν ούτε και 'γώ δέν ξέρω
γιατί έχω πόνο στην καρδιά και μέρα νύχτα κλαίω.
'Ο Τσανακάκης Μέγαρχος μαζί με τόν Λευτέρη
τόν Βενιζέλο δηλαδή τής Κρήτης τό ξενίτη.
Σαββάτο ημέρα ήτανε ο Στάλος εις τήν Σούδαν
και τά Χανιά τό μάθανε κ' έκανήθηκαν ούλα.
Ζήτω κραυγάζει ο λαός, συνάθροις μεγάλη
κάτω οι δολοφόνοι μας τό κόμμα του Τσαλδάρη.
Διαταγή εδόθηκε και πάμε εις τήν Σούδαν
κ' εις τό βαπόρι μπήκαμεν με όπλα και μπασούλα.
Εις τό αντιπολιτικό όπου τό λίγαν Νίκη
και άμείως σήμα έβαλ' γά τή Θεσσαλονίκη.
'Εδόθηκε διαταγή τό Νίκη να σαλπίζη
να πάμε ν' άνοτρέψωμεν τό κόμμα του Τσαλδάρη.
'Όπου τό έθνος κύλισε πολλές φορές στο αίμα
και παραδόσανε στρατό εις του Κεμάλ τά χέρια
Βάζουν άπυό οι θεμασταί τό πλοίο ξεκινάει
κ' ή θάλασσα μάς έπιασε στήν Χίο μάς σ' βγάξει.
'Εκεί ο Χιώτικος λαός κολώς μάς άποδέχθη
με θάρρος κ' ένθουσιασμό μάς λέγη ως ευν παρόστην
Τεθήκαμε εις τάς διαταγάς του Διοικητού της Χίου
φρόνημα Δημοκρατικού και τήν καρδιά θηρίου.

- 4 -

'Αντωνόπουλος έλέγετο καρδιά χε σαν λιοντάρι
γι' αυτό δέν υποόσαστο στο κόμμα του Τσαλδάρη.
Τότε ο 'Αντωνόπουλος καλεί τόν λοχαγό μας
τόν Ντιγενή τό Γιώργη μας τό θάρρος τό δικό μας.
Αίδη του μιά διαταγή μάς τήν διαβιβάζη
και εϋθύς εξετελέσθη με προθυμία μεγάλη.
Δέκα ύπαξιωματικούς ένοπλους μάς φωνάζει
και δύο άξιωματικούς στο πλοίο μάς σέ βάζει.
'Ο Βολουδικής Εδώγγελος και ο Θεωδωρής Ξενάκης
μαζί τον και τό άτυχό ένα Χριστοδουλάκη.
Τό πλοίο όπου μπήκαμε είχε τό πλήρωμά του
ήμεις δέν έγνωρίζαμε ποίον είν' τό φρόνημα του.
Οι δύο άξιωματικοί ήταν πεπάραιμένοι
κ' άμείως στον άούρατο φρουρά είχαν στεμένη.
'Ο Πετρουδικής Γεώργιος τά νούμερα δρ ζει
έπάνω κάτω έτρεχε ήλα κ' ά κανονίζει.
'Ο Παύλος με τό όπλο του ο Β' γίλης άγροννή
όλο τό πλήρωμα αυτός μονάχος του φυλάκη.
Σαλπάρει τό άτιμόπλοιο γιά τό Δεδάγαται
για τόν Καμμένο πήγαμε να δούμιε πώς πρόττει.
Τέλος έπλησίασαμε φουντάρι τό βαπόρι
και βάρκες αναμένουμε να βγούμε εις τήν πόλιν.
Βλέπουμε βάρκα έρχετε και μάς σε πλησιάζει
μάς λέγει με παρίπλοιο τό κίνημα κατεστείλη.
Μάς λέγουν οι άξιωματικοί πού 'σιν στο πλοίο μέσαι
όλοι να παραδώσουμε παλίσκις και τουφέκια
'Αλλά τής Κρήτης τά παιδιά δέν είνε μαθημέια
έτσι να παραδούδουνε τά όπλα ήττημένα.

Στό πέλαιος βροδήκομο όλοι απελπισμένοι
 την τύχη μας έκλέγαμε οί κακομοιρασμένοι.
 'Αλλά τό θάρρος ήτονε μέσα εις την καρδιά μας
 ποτέ δέν έφυγε από μας αυτό ταν ή συντροφιά μας.
 Τό πλοϊόν διατάσσεται από τον Βολουδάκη
 στην Χίο επανέρχεται διά τον Νηγρητάκη.
 Νά δοϋμε τι έγινανε οί άλλοι αδελφοί μας
 πάντα τον πόνον είχαμε μέσα εις την ψυχήν μας.
 Τοϋ Μάρτη εις τός δώδεκα φθάνομεν στο λιμάνι
 άνθρωπος δέν εύρέθηκε κάτω στο Σαντριβάνι.
 Όλος ο Χιώτικος λαός ήτον στην παραλία
 στο πρόσωπό μας είτανε γραφή ή άπελπισία.
 Κι' ο λιμενάρχης ήθελε μέσα εις τό βαπόρι
 μας έλαγε παράδοση για σα χάρους έλα.
 Κι' άμέσως ύπό κρίτησιν τον βάτωμα στ' άμπράχ
 κ' έλας άπαρηγόριτα της αδελφής του κάλη.
 "Όλοι θαξιοματικοί πάνομεν μητρώζια
 έτοιμοι με τά όπλα μας από τά φυληστρίνια.
 Νά δοϋμε και να μάθομεν τι έγιναν οί άλλοι
 ένα λοχία στήλαμεν όπου ήταν παληκάρη.
 Μόλις εύγηκε στην ήρηά τον ξεπερικυλώσαν
 τά δύο του χρία ή αίμασι άπάνω τά σημάς.
 Δέν άρκεσθήσαν εις αυτό οί μπράβοι του Τσαλδάρη
 άνηλώς τον κτυπούν σάν νάτανε Βουλγάρη.
 Τά όπλα του προτήγανε κι' όλοι τόνε κτυποΰσαν
 σάν παιναλαιοί λόντες άπάνω του λυσσοΰσαν.
 Σάν είδες τό κακόμοιρο πώς δέν να βγάζη πέρα,
 τραβήη τό πιστόλι του και ρίχησιν ό άερα.

Χωρίς να χάσουν καρδόν τον εμπισταγκωνίζου
 και κοντακίς του δίδουνε τό σπια του μαυρίζου.
 Είχε καρδιά λεοταριού κι' επαύεμε με όλους
 με μαύρους και σαρανιούς κι' αυτούς τους δολοφόρους.
 'Αγαπητοί μου αδελφοί όσοι κι' αν τό γροικάτε
 τό Κρότος τό 'Ελληνικό με τέθιους διακαίτε.
 'Εν τέλει τό σκοτώσανε αυτό τό παληκάρη
 άπό τό είχε ή μάνα του μοντάριβο κλωνάρι.
 Σκοτώθηκε και άφησε πίκρες φαράκι
 κι' αυτός από τον εοχότασε τον λέγατε Καϊμάκη.
 Σκοτώσανε τον τά σκυλιά άδίκως παρανόμως
 και στην καρδιά μας άφησε ένα μεγάλο πόνο.
 'Εχθήσαν τά νάτα του ε' όνομα του γραφα
 με τον καρδόν θά πληρωθή τό αίμα του διαμάντι.
 Σάν τό θερόν έμουχρησεν σάν δρόκος έρχησθήη
 ή άτμοσφαίρα τον έλαψε ή γής τον έλυπηθήη.
 Τι; όναρο είδ' ή μάνα τον εκεινο δι' τό βρόδν
 για τό Μανόλη ε' άτυχο τό άκριβο κλωνάρι.
 "Έξω στη; Χίου τά βουνα στην δυτική την πόρτα
 εκει όπου τό θάψανε μαρθήσαν τά χόρτα.
 'Εκει όπου τό θάψανε ήταν κοντά μα βροση
 άνθη και λούλουδα τανε ο θεός να τό έκείση.
 'Ακολουθεί συνέχεια των ζωντανών Όμορφών
 κι' ο νοματάχης έλαγε στην Κρήτη θά σάς στήλω.
 Καλή ένα ζωοματικό, παη ο Καλλιγάννης
 και παρ' όλίγο έλαμε λιτοαριμιά να πάθη.
 Οί άλλοι παραμέναμεν ο' ένα καρενεδικί
 από τά χειλή έστασε δίκωμας φαράκι.

'Ακούομεν πυροβολισμούς κτυπάνε οί χαμκάνες
 σάν λυσσομέναί λόντες γυροΰν να μας φάνε.
 Διατάσσει ή μεταφορά κι' έμας εις τό βαπόρι
 να πά να συναντήσωμε την συντροφιά μας όλοι.
 'Ερχονται αυτοκίνηνα με κλάδους τη; έλας
 κ' οί μπράβοι έπρονάζανε ζήτω ο Βασίλειας.
 Τμηματικώς μας βάζανε δέκα και δεκαπέντε
 καρδιά μας είτανε κλειστή οί οφθαλμοί μας κλαίνε
 Με συνοδία ισχυρά τά όπλα των γεμάτα
 με ήφρας και ξεπιλομοίς μας έβαλαν στην βάρκα.
 Στο πλοιο μά; έβαλανε όπου τό λέν Κατίνα
 άντι για Κρήτη πούλεγα μας πήγαν στην 'Αθήνα.
 'Ανθάκαυε τ' άτιμόπλοιοι κλήθος στην παραλία
 διαδήλωσ. εκάνανε ύπό της Βασιλείας.
 Ζήτωσι τ' αυτοκρατορικό έμα; αχμαυτωτίει
 και κανονίς μας έρεε κι' μας έπροβόει.
 'Ατιμάκα έρχθη στο γυαλό διο γεμάτη ναΐτες
 και ήλθανε να πιάσωνε Κρήτες επαγασίτες.
 'Ο επικεφαλής τόνε ο Κορδέλας 'Ανθός
 έτσι τον όνομάσανε κι' όταν μας είδε έγκλα.
 Εις την γραμμήν μας έβαλε βρευνα μας σε κνήνη
 εις τά μιλύγια είχαμε του όπλου τον την κνήνη.
 Σηματοδότη είχαμε πιστόλι με ρουκέτες
 έτσι μας θεωρούσανε σιν του Κεμάλη Τούτες.
 Στο μάτια μας ο' έλλείσανε βάζουν σκοπούς στη θάρα
 έτσι της είτανε γραφτό της δικής μας μοίρας.
 Σίς δέκα τρείς τ' άπόγευμα τό πλοιο ξεκινάει
 με συνοδία ισχυρά πάντα μας σε φύλα.

Σίς τέσσερης πρωί πρωί όπου χαρδή ή μέρα
 τό πλοιο βλέπωμε κ' είτανε έξω από τον Πειραιά.
 "Είτομε εις τό' άγκυρες διά να της φροντάγη
 διαταγή του δόθηκε στον Ναύσταυθμον να πάη.
 Εμπροσε ή χαραυγή μέσα εις τό λιμάνι
 κ' όλοι άγνωΰσαμε που και που θά μας πάη.
 'Αφού είδαμεν τον ήλιο από τά φυληστρίνια
 γεγλό θάρρος πήγαμε αλλά κι' άπελπισία.
 Τέσσερης ναΐτες εύγαλαν στον Ναύσταυθμον τούς πήγαν
 γιατι έουμφοσθήσαν τον κόσμο του Πλαστήρα.
 Τέλος ήλθεν διαταγή μας πάνε ο' τον Παιραιά
 εκατομύρα λαός στέκη στην προκυμαία.
 Και τι λός νομίζετε αγαπητοί μου φίλοι
 όλοι οί εμπιστότεροι του Παναγή—Κονδύλη.
 Είχαμε προετοιμασθή τηλεγράφημα είχαν λάβη
 ύκοδοχή μας εκαιαν με μπράβους του Τσαλδάρη.
 'Αρχίει ή αποβίβασις άπα τό Τελωνείο
 δέκα—δωδεκα βάζουνε σε κάθε λεωφορείο.
 Φρουρά μας παρεΐθανε μέσα από τό βαπόρι
 ακούτε τις μας κάνανε άπό θά κλαίτε όλοι.
 Είχαν φρουράν εις την ήρηά από ναΐτες και φαντάρους
 να κλήθος έμποδίζανε να μη μας σε λιτοάρουν.
 Αήδεν πώς έμποδίζανε τον κλήθος μήν όμνήση
 και πάνω στη μανία τους να μας διαμείση.
 Λεωφορεία είχαμε έτομα εις την στραία
 φτώσιμο και γουχαίματα κι' άλλα πολλά στραπάτσια.
 Πέτρες λιθάρια είχαμε και μά; λιθοβολούσαν
 σάν οί ήρσάι τον Χριστόν όταν τον τυρανοΰσαν.

Κρεμάλα και τουφεκισμό άκουγαμε και λέγαν
φύμο και λεμονόκουρες τὰ κρόσσια μας ρέναν
Με πατερίτσες εἰς χιλός ἐπάνω μας σάλτσα
βρόσκουν κειρό και μᾶ; κτυποῦν κι' ἄλλοι τσαρλατάνοι.
Ἐρίτανε μᾶς μιά πετρά και σπῆσανε ἕνα τζάμι
και παρ' ὄλλο εἴλαψε εἰς τῆς τσανὲ νὰ κἀμη,
Τὸ τζάμι ἱσοκρίσθηκε εἰς ἑσάτο κομμάτια
και πολλοῶ μᾶς κτύπησε σὸ πρόσωπο σὰ μᾶτια.
Στὸ μέτωπο ἐκτύπησε τοῦ Νίκο Γιαννακάκη
και τάρωσε ἐνθόνιον ὄλιγον σημαδάκι.
Ἐτρψε αἶμα ἄφθονο τὸ μέτωπο του
τὸ μυαλό του βλέφτηκε τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν του.
Γνωῖσο βλέπω ἄλλο γε στὴν λέξη κρεμασμένο
σάν οἱ ἔβραϊοὶ τὸν Χριστὸν ὄν εἶχαν κεντιμένον.
Κρασάκη; Πηγῆσανε Ἄντιόνης τ' ὄνομα του
ἐνθόνιον τοῦ ἔμεινε μῖσα εἰς τὴν καρδιά του.
Κι' ἄλλους δυὸ ποδείχανε πίσω ἀπὸ τὸ μουστάκι
ἕνα ἀπὸ τὸν Γαλατᾶ Νικόλαον Κουρδῆ.
Κι' ἕνα καλὸ πολεμιστὴ ἕνα Καπετανάκι
ἀπὸ τὰ χελλη και αὐτοῦ ἔσταε τὸ φαριμάκι
Κι' ἄλλα πολλὰ μᾶς ἔκαναν ποῦταν ἀπελπισία
ἄλλη φορὰ θὰ διηγηθῶ εἰς ἄλλη μου σελίδα.
Ἀφήνωμε τὸν Πειρα ἅ μᾶς; πάνε στὴν Ἀθήνα
ἀπελπισμένοι εἴμεθα προπάντο ἀπὸ τὴν πεῖνα.
Σταθμεύουν γ' αὐτοκίνητα ἔξω ἀπὸ τὴν ὄρα
μᾶς; ἔβλεπαν οἱ φιλιακὲς σάν ἄγρια θηρία.
Στὰ Ἀβέρωφ εἰς τὰς φυλακὰς εἰς τὰ κελιά μᾶς; κλειοῦνε
ἔρευνα μὲς ἔκάνουνε ἄου κ' ἀνεσταθοῦμε.

Μὰ πρὶν μᾶς; κλείσουν στα κελιά γράφουν τὰ ὀνόματα μας
τὸν τόπον τῆς καταγωγῆς, και τὰ ἐπιθετὰ μας.
Ἐξη και ἑπτά μᾶς; βάζουνε σὲ κάθε κομεράκι
σκοτάδι σάν τὴ κόλαση κρυὰ σάν τὸ φαριμάκι.
Ἰδαμε και ἔφημονε πὸ ἕνα παραθυράκι
ἄου ἀνθρώπου δὲν χωρεῖ οὔτε τὸ δακτυλάκι.
Ἐπτά ὀκτὼ ἄ' οἴγουνε και μᾶς; καταμετροῦνε
και τὰ κελιά στα χέρια των μὲ πάθος τὰ βρατοῦνε.
Λίγο φαί μᾶς; δίδουνε κ' εἶνε κ' αὐτὰ χορτάκια
ὡσάν τὰ ἄγρια θηρία ποῦ βόσκουν σὲ λαγυδάκια.
Ἡλιο δὲν ἔβλεπαμε οὔτε τὸ φῶς τῆς μέρας
κ' ὄλοι μᾶς; ἐφωνίζαμε μᾶνα μὸν και πατέρα.
Ἡ τύχη ἀγνωσῆσανε κάτω ἀπὸ τὴν Κρήτη
στὴν Ἀμερικὴν τὸ μάθανε τὸ πέρασαν οἱ τύποι.
Γιὰ φαντασθῆτε ἀδελφοὶ πῶς μᾶς; ἐυραϊσάν
σάν οἱ ἔβραϊοὶ τὸν Χριστὸν ὄσον και μᾶς ποτίσαν.
Στὸ τέταρτο τὸ πάτωμα τῶν ἐφηβῶν μᾶς; εἶχαν
τὴν μέρα φῶς; δὲν βλέπαμε τὰ μάτια θαμπούδικα.
Μετὰ μεγάλα βίσινα ἔχοντα οἱ συγγενεῖς μας
σὸ πρῶτο Σῶμα τοῦ στρατοῦ κρεμόταν ἡ ζωὴ μας.
Τέλος μὲ βάσινα πολλὰ και μὲ τὴ συνοδεία
πατέκου τὴν ἐπίσκοπον σὲ μᾶς; ἦτον φαντασία.
Πληθὸς σὸ πωσπετήριον πραγματικῶς κηδεῖα
καθένας ἦτον ἀγνωστος; ποῦ τὴν δικιά του ἔστιαν.
Ἐίδαν και βεβιωθήκαν δικοὶ μου ἐπισκέπται
ἐν τῇ ζωῇ βρισκόμεθα ποῦ τοῦ Τσαλόδη τῆς τσῆτες.
Τότε παρηγορήθησαν και γράφουνε στὴν Κρήτη
πῶς ζοῦν τὰ παλικάρια τῆς; κ' ὁ γιὸς τοῦ Ψυλοῖτη

Νύκτες χακὲς περάσαμε μῆρες; τυραχωμένους
ἐγὼ ποῦ γράφα ἀπὸ χαρὰ τὰ μάτια πάντα κλαίνε.
Κλαίνε τὰ μάτια ἄλλοῶν δὲσσι κ' ἄν εὖ διαβῶναι
οἱ φίλοι μας και οἱ δικοὶ τὰ μάστρα ρουχὰ βγάλουνε.
Καλοῦνμε σὲ πίσωκε δυὸ μᾶν χωριανάκια
τὰ πόδια μου ἔτρεψανε σάν ποταμὸν στὴν φάσια.
Ὅπου τοῦ βᾶς τὸν εὖ τρεῖ κ' ἀκού τὴ μυρωδιά του
κλαίει κι' αὐτὸς τὰ μάτια του γάγνε τὴ λευτεριά του.
Πάγω σὸ ἐπισκοπετήριον ἐνὸς τετάρτου δρόμου
πάντα εἶχα σὲ καρδιά τὸν φόβο και τὸν τρόμον.
Πάγω και βλέπω τὰ παδιὰ κ' ὡς μῆδανε ἐκλέγαν
ἔμένα θεωροῦσανε ὡς φωνεθῆντα λέγα.
Τὴν χεῖρα τῶν ἐπρόκεινα γὰ τὰ τοὺς χαριστίσω
ἀλλὰ μοῦ ἦτον ἀδύνατον χωρὶς γὰ τὸ νόση.
Γιατὶ ἦτο οἶδερα ἔμπροσ; μὲ σὺχῆματα πλεγματὰ
και ὄνο ποῦ δὲκράνανε τὸ πρόσωπό μου μένα.
Ταγγάρα μοῦ ἐδώρισαν λεπτὰ και ἄλλα δῶρα
ἀκούετε τί ἔγινε σένα λεπτό τῆς ὥρας.
Ρωτήσανε τὰ παδιὰ ἄν θέλω ἄλλο πράγμα
και μᾶ γροθιά μου δώσανε ποῦτον μεγάλο πράγμα.
Στὴν κεφαλὴν μου κερθῆσαν κ' ὁ νοῦς μου ἐαγῆθη
πῶς εἶπα πῶς; ἔχισαμε γὰ μᾶς συμῆ τὴν τίχη.
Μοιράζοι κ' ἀξωματικοὶ ἑσάνομου χυθῆσαν
σένα κελιά μοναχὸ και σκοτεινὸ μὲ κλεισάν.
Μιὰ νύκτα ἐκομιθῆκα ἑπάνω ἀπὸ τειμέντο
καλεῖ με ὁ διευθυντὴς λέγο κυρτάγκο πένομα.
Μὲ πᾶν εἰς τὸ διευθυντῆ γὰ νὰ μ' ἀνακρίνει
γιατὶ το φιλελεύθερος τὴν λευτεριά μου δίνεις.

Ἀποῦ μ' ἀφήκε λυττερον μὲ πᾶνε σὸ κελίμου
κ' ὁ νοῦς ἦτανε μακρὸ ἀπὸ τὴν κεφαλὴν μου.
Μὲ βλέπουνε οἱ φίλοι μου κ' οἱ ἀξωματικοὶ μου
και μὲ παρᾶποπο πολὺ ἔβλεπαν τὸ κορμί μου.
Ἐγὼ τοὺς ἐκατόβρα πῶς ἦταν λυπημένοι
και κατιφρὲς ὡς σάν και μὲ και κείνοι κρατουμένοι.
Κρατοῦμενοι εἴμεθα ἐμεῖς ἔβρομήκοντα ναι ἕνας
ποῦ φύγαμε ἀπὸ τὰ Κανά ὄλοι γὰ μᾶς ἰδέα.
Στὰς φυλακὰς εὐρήκαμε κ' ἄλλους πολλοὺς δικοὺς μᾶς
Τοιγάντες Βερνίκηδες κ' αὐτοὶ ἦταν ἀδελφοὶ μας.
Ὁ Μπιστολάκης Στυλιανὸς και Παῦλος Γυπαρῆκης
μαζὺ μ' αὐτοῦνοὺς ἦσανε κ' ἀδρόμητος Σαρᾶφης.
Τριανταφυλῆδης Βαμβακιά; Κανῆσης Λαγογιάννης
Παποῦλδης Κομητῆδες μ' αὐτοῦς ἦσανε κ' ἄλλοι.
Μιὰ ὥρα μᾶς; ἐβγᾶνανε κ' ἔβλεπαμε τὴ μερα
κ' ἐβγᾶζαμ' ἀναστεναγμοὺς ποῦ κέγαν τὸν ἄερα.
Μιὰ μέρα τὸ ἀπόγευμα μᾶς λέν' ἐτοιμασθῆται
στὴν Κρήτη γὰ νὰ φύγετε νὰ ἀποφυλακισθῆται.
Ἐπήραμε λίγη χαρὰ χαρὰ ἄς τὴν ἐλοπομε
τὰ πάθη μας θὰ λέγαρε ἄου κ' ἄν σταθοῦμε.
Κι' ἀντὶ γὰ Κρήτη οἱ φαρασοὶ εἰς τὸ Γουδί μᾶς πᾶνε
κ' εἰς τὴν Γυμνασιακὴ Σχολὴ πᾶν και μᾶς πετᾶνε.
Περάσαμε καλά ἐκεῖ εἴχαμε λευτερία
πλησίον μας κ' ἀπέναντι ἦτον ἡ Σωτηρία.
Σχολεῖον Χοροφυλακῆς ἦτον κ' αὐτὸ κοντὰ μας
μέρα και νύκτα κλαίγατε τὰ μάτια τὰ δικὰ μας.
Στρατοδικεῖα εἶχανε και εἰς τὸ δρόμο ἀκόμα
διὰ νάβλωντῶσανε τῆς λευτεριάς τὸ κόμμα.

Δικάζουνε εμπόλεμα και με κοινές θανάτου
χαρότερα από Βούλγαρους ήτο το αίσημα τους.
Βγάζουνε την απόφαση Παπούλα και Κοιμήση
νά τον σκοτώσουνε μαζί λόγω ή δική του; κρίσι.
Ήταν ημέρες θλιβερές μεγάλης εβδομάδα
μιά κοινοτάβια εμπιστη του; φέρνει για κρεμάλα.
Μόλις έχριζε ή αυγή στά; πέντε ήταν ή ώρα
ακούμε τα αυτοκίνητα και τρέχανε με φόρα.
Πίσω κ' εμπρός είχαν φρονού; κόλανου; και ανάβει
σαν οι έβραίοι τον Χριστόν που είχαν στή χείρα.
Στόν τόπο έτελέσασε φθάνουν λίαν πρωτα
τούς βγάζουν έξω φεύγοντε πίσω τα λεωφορεία.
Τά χέρια και τών ιδυονών είχαν τας χειροπάδας
σαν οι έβραίοι τον Χριστόν έτσι κ' αυτούς εμπάσαν.
Γοναπιστού; τού; είχαν και τού; περιγελούσαν
και τού φωτόν αν έχουνε τίποτα για να ποδουν.
Κ' οι δυο λεοντόκαρδοι Παπούλας και Κοιμήση;
ή μάχη γής τού; σκέπασε ό κόσμος; τού; λυπήθη.
Τά τελευταία λόγια των είχαν ή μάχη έχάθη
ό πόλεμος τελείωσε ό Γέρος θα ξανάβη
Και ό άγών εξακολουθεί μέσα ει; την ψυχή μας
ζήτω κ' όπομονή παιδιά να ζήση ή πατρίς μας.
Αυτά τα λόγια άφρασε με; την ψυχή μας κόπον
να μη τσαφήση ό Θεός να φθάνουνε το χρόνον.
Σκοτώσανε δυο στρατηγού; άγιοι δοξασημένιοι
την τόχη που λάβαν αυτοί και ού; ού; άναμένη
Ήλθαν και τού σκοτώσανε πάνω στην κεφαλή μας
μεγάλον κόπον άφρασε μέσα ει; την ψυχή μας.

Πάνο μεγάλο άφρασε που δεν άνημονάτε
όστε να σέκουνε τα βουνά κ' ό κόσμος θα γροικάτε.
Σκοτώσανε δυο στρατηγού; κρίμα και πάλι κρίμα
κρίμα τού; τέθιους στρατηγού; να βλομε στο μνήμα.
Σκοτώσανε δυο στρατηγού; κα κλαίει ή οίκουμένη
στην κρίσιμον περίστασι ήτο κ' αυτό να γενη.
Και τον Μπόλνη σκοτώσαν ει; την Θεσσαλονικη
τον έκλαψε ή ανατολή κ' όλη σχεδόν ή Κρήτη.
Ή Κρήτη που έδόξασε όλη μας την Έλλάδα
και τοπικό τό πήρανε αυτό κι ού; μά; έλάνα
Σκοτώσανε τρεις Σερβητού; το χέμα δεν έχιτή
ζή και άνανεώνατε βγάτε βλαστού; και άνθη.
Βγάτε βλαστού; που τρέφονται από την νεοταίαν
και κεφαλά; που άντέχουνε σαν Ύδραν την Λερναίαν.
Πολλά βασανιστήρια; ευετίσιμου; και άλλα
ήλθε και μά; διαταγή στην Κρήτην για φευγάλα.
Μεγάλη Πάμπη ήτανε που μά; εδοξαίνονε
στά; τέσσαρες τ' άπόγευμα έτοιμοι να βροθούμε.
Έρχονταν αυτοκίνητα και μέσα μά; έβήζον
με συνοδείαν ισχυρά στον Πειραιά μά; πάγουν.
Έτσι μά; έγινε και μά; περιπληνόσαν
από τού; κεντρικότερου; λόγου; μά; έπεροθσαν.
Φθάνομε ει; τον Πειραιά ει; τού; γαλάθι την άκρα
και όλων τα μάθια μας ήτον γεμάτα δάκρυα.
Στη Χίο το αεροπλάνο μά; βήμα ή συνοδεία
την Παρασκευή ή'αν πρωί έμειθε στα Χανιά.
Έφρόντατε τ' αεροπλάνο έξω που φανάρι
Κ' ό συνοδός έβγήκεν διαταγή να πάρη.

Έρχεται ή διαταγή τού βράδυ; μά; έβήσαν
κ' ει; τού Φορκά ει; Φολακί; μά; σήμενομεριάζουν.
Μά; βήσαν ει; τού Φορκά μέσα τού; θολοράκια
πούτανε βοδρα και πηλά κ' όλο άσπασίς γαμάτα.
Και ποινικοί σαν τα γατιά βρόμα και δυσσοεία
κ' άλλα πολλά άνωγαγήνά που ει; άπελακία.
Συνοπτον μά; είχανε μια και τρακόσια κρέας
τριάντα για να φάγωμε τού; Πάσχα την ήμεραν.
Έμεις δεν το δεχθήκαμε ήτοι κοροϊδία
γιατι μά; θεωρίσανε σαν τα μικρά παιδια
Ήχαμε τας έλικίδας μας στην Κρήτην να έλθουμε
να παύσουνε τα βόανα και να ξεκουραστούμεν.
Αυτά δέν τα άνωμένιαμε στο μέρος το δικό μας
εινε κρο; και αίσχος των αυτων των Βουλευτων μας.
Ήλθαν και μά; μπρόσανε την φουρα που φρο;νε
θαρο οι κακο;τικοι τού; ράπτη τη χροστούνε.
'Αλλ' φθάνει όπ;ο; ήδανε και μά; ύποσχεθήκαν
πως ένεργούνε δι' ημά; άλλη δουλιά δεν είταν.
Και με;ς τετραραστούμενε για την ένεργειαν των
οι ποινικοί και τα γατιά να εινε συντροφιά των.
'Ολοι μας τού; εγώμεθα καλή έπεινία
ο' αυτά; τας νέας έκλογάς να λάβον ύπουργεία.
Και νάχουνε τού; ποινικού; να τού; ημερατούνε
δωρο αυτό τού; δίδομε ο' αυτού; που ένεργούνε.
Παρών συνγωγή ού; ζήτω για δεν διαλαμβάνω
αυτοί που μά; ύπόσαντε ει;να παρα τού; πίνω.
Πιστεύω να το νάθετα όλοι μικροί μεγάλοι
κ' αυτοί που μά; ύπόγονται ει; φίλοι τού; Τσαλόρη.

Άγαπητοί μου αδελφοί φίλοι και πατρώται
κ' σοσι κ' αν το διαβ;εται με οικονομία τρωτα.
Κόβετε από το στόμα σας κα βίβεται στην μπάντα
γιατι δεν θα ξεχωρώσαμε με τούτα τα συμβάντα.
'Αλλ' ό Θεός ποδνε φυλά κ' έμα μεγάλη χάρη
ας δεηθώμε ει; αυτον χάρος να μην τον πάρη.
Θε; που ει;σε δικαιο; του προστάτευον τον
δενε τα χέρια των έχθρων και πολυχρόνι; τον.
Την δειπον μας την άγνη θέμου μη την παρίδης
κόπτα από τής μέρες μας και χρόνους να τού; διδή;.
Δέν θα ζηλεύση; βίβια να μά; παραξηγήσεις
λοπόν ει; Σε δεωμεθα να τον πολυχρόνι;σις.
'Εκείνος; πάλι σκέπεται πάλι συμβούλιο κίνου
και μετού; ισχυρού; τής; γή; πάλι συνεδριάζει.
Μη βιά; Λευτέρη μου που ό Θεός; να τρέψη
αγαθήση ή χάρη τού; του; που σήγασε Λευτέρη.
'Εββα; προ; αδελφα μου να ποημε στην ύπιά του
και όποι; δεν τον αγαπά καρίνος; στην καρδιά του
Ζήτω ό Βενέζλος; μας; Πλαστήρα; και ό έλλοι
κάτω ό δολοφόνοι; μας; το κόμμα τού; Τσαλόρη.
'Εγώ όπου το σύνταξη είμαι από τού; Αρμένους
έχω ύποψίση βίβια σε όλους τού; πολέμου.
Χριστοδουλάκη; έφρασε Εύδαφης το όνομά μου
έββη; μια να πο; και μίνα στην ύγειά μου.
Για σας και έτελειώσα και έφρασα στο τέλος
όλοι; έ; βροντοφανής; ομε ζήτω ό Βενέζλος.

Η ψήφος της γιαγιάς

Κάθε προεκλογική περίοδο, η γιαγιά του Μανούσου έχει φοβερό άγχος και ανησυχία. Πρέπει να συγγιρίσει το σπίτι της να γεμίσει μπουκάλια με τσικουδιά, να βρει καρύδια και αμύγδαλα. Στις εκλογές πάντα έχει πολλές επισκέψεις, παιδιά, εγγόνια, χωριανοί και διάφοροι ευγενικοί άγνωστοι που της ορκίζονται ότι μόνο από αυτούς, μπορεί να δει προκοπή ο τόπος και η οικογένειά της. Η γιαγιά έλεγε ότι της θύμιζαν τους καλαντρολόγους της Πρωτοχρονιάς, που γυρνούσαν τα σπίτια πόρτα-πόρτα για να πουν τα ίδια κάλαντρα.

Ποτέ της όμως δεν είχε διώξει καλαντρολόγο, τους άφηνε να τα πουν και στο τέλος τους έδινε ένα κουραμπιέ και ένα αυγό.

Η γιαγιά είχε μάθει στη ζωή της να μην εκδηλώνεται πολιτικά ο συγχωρεμένος ο άνδρας της ανήκε στο δημοκρατικό χώρο, αλλά αυτή δεν ήξερε από τέτοια δεν διαφωνούσε βέβαια με τις αρχές της ισότητας και της δικαιοσύνης, έπρεπε όμως να μεγαλώσει και να αποκαταστήσει τα παιδιά της.

Το πρώτο της παιδί ο Αλέξανδρος ήταν έξυπνο και προκομμένο κατάφερε μόνο του να επιβιώσει και να σπουδάσει.

Ήταν καλός φοιτητής αλλά και καλός επαναστάτης. Την δεκαετία του εβδομήντα, ο Αλέξανδρος έπρεπε να αυξήσει το ποσοστό της επαναστατικής οργάνωσης, που ανήκε κατά ένα ψήφο.

Η γιαγιά τον εμπιστευόταν και έτσι τον ακολούθησε αδιαμαρτύρητα στο σχολείο της έδωσε το σωστό ψηφοδέλτιο και εξάσκησε με ευχαρίστηση το εκλογικό της δικαίωμα. Όταν γύρισαν στο σπίτι ρώτησε με παιδική αφέλεια τον Αλέξανδρο. Πες μου παιδί μου τι ψηφίσαμε. Το Μητσοτάκη;

Η γιαγιά ποτέ δεν έκανε λάθος.

Ο Αλέξανδρος χαμογέλασε συνωμοτικά. Ναι μαμιά της είπε.

Η-γιαγιά του Μανούσου ήθελε πάντα η ψήφος της να πάνει τόπο. Τα χρόνια πέρασαν ο Αλέξανδρος έγινε ένας πετυχημένος επιστήμονας, δεν τον ενδιαφέρει πλέον οι οργανώσεις, ούτε οι εκλογές. Και έτσι ανέλαβε την διαχείριση της ψήφος του, ο Νεκτάριος, τεμπέλης και μπουνταλάς δεν έπαιρνε τα γράμματα, αλλά δεν του άρεσε και καμιά δουλειά. Η γιαγιά τον λυπόταν και του έδινε χαρτζιλίκι από την σύνταξή της. Το 'χε κρυφό καημό να τον δει να δουλεύει. Τη δεκαετία του ογδόντα, ένας χωριανός τους ο κύριος Γιάννης, που είχε ως βασική ασχολία την πολιτική, είπε στη γιαγιά, ότι μπορούσε να βοηθήσει τον Νεκτάριο να διοριστεί στο νοσοκομείο βοηθός μαγειρίου. Η γιαγιά έκανε τον σταυρό της και του έδωσε την ευχή της για το καλό που θα της έκανε.

Στις εκλογές που ήρθαν η γιαγιά περίμενε τον Αλέξανδρο, το καμάρι της, να κατέβει από την Αθήνα να τον δει και να ψηφίσουν παρέα. Δεν ήρθε όμως, γιατί δεν είχε χρόνο, ήταν κεντρικός ομιλητής σε συνέδριο με θέμα τη διάσωση της χελώνας Καρέτα-Καρέτα. Το θέμα ήταν σοβαρό, γιατί η χελώνα αυτή αρνείται να γεννήσει τα αυγά της σε παραλίες που δεν είναι καθαρές με συνέπεια να εξαφανιστεί.

Η γιαγιά στενοχωρήθηκε και σκέφτηκε να μην ψηφίσει καθόλου. Τη μέρα των εκλογών με την ανατολή του ήλιου ένα αμάξι περίμενε έξω από το σπίτι της, ήρθαν

για να τη μεταφέρουν, ήταν βιαστικοί.

-Κάνε γρήγορα γιαγιά και έχομε πολλή δουλειά σήμερα.

Η γιαγιά άρχισε να τους παρακαλάει.

-Δεν βλέπω καλά, τους λει.

-Δεν χρειάζεται να βλέπεις της απαντούν.

-Είμαι μεγάλη σε ηλικία και δεν είναι υποχρεωτικό επιμένει η γιαγιά.

Είναι υποχρεωτικό της φωνάζουν εκνευρισμένα.

-Και τι θα ψηφίσω παιδιά μου που δεν ξέρω γράμματα.

-Δεν είναι απαραίτητο να ξέρεις! Ξέρουμε εμείς.

Η γιαγιά εξαγριώθηκε και άνοιξε την πόρτα για να φύγει, όταν άκουσε από το πίσω κάθισμα την φοβισμένη φωνή του παιδιού της του Νεκταρίου.

-Πάμε μαμιά πάμε κινδυνεύει η θέση μου, ακόμα δεν είμαι μόνιμος, και έχω οικογένεια και γραμμάτια.

Η γιαγιά ξεροκατάπιε δυο φορές και ξαναμπήκε στο αυτοκίνητο. Δεν

την εμπιστευόταν όμως, έπρεπε να σιγουρευτούν για τη ψήφο τους, σχηματίσανε με τα δάχτυλά τους ένα σταυρό και την έβαλαν να ορκιστεί, δεν ήταν ηλίθιοι, ήξεραν καλά την δουλειά τους, από αυτήν ζούσαν άλλοτε.

Όταν γύρισαν στο σπίτι η γιαγιά τα είχε καταλάβει όλα και ρώτησε συνωμοτικά το γιο της.

-Σε πόσες ψηφοφορίες παιδί μου ξεχερώναμε το χρέος.

Ο Νεκτάριος δεν τις απάντησε, έτσι και αλλιώς πόσες θα προλάβαινε ακόμα.

Η ψήφος της γιαγιάς έπιασε τόπο, ο Νεκτάριος μονιμοποιήθηκε προήχθει σε αρχιμάγειρα και έχαιρε σεβασμού και εκτίμησης από την υπηρεσία του. Έγινε και συνδικαλιστής πρόεδρος των σωματείων βοηθών Μαγειρών και Μαγειρών.

Στις τελευταίες εκλογές επισκέφθηκε την γιαγιά ο εγγονός της, ο Μανούσος γιος του Νεκταρίου Δημοσίου Υπάλληλου, κοντό μαλλί, ακριβά σπορτζ, καινούρια φόρμα ADIDAS και ένα σπορ αυτοκινητάκι.

-Γιαγιά ζεις ακόμα; τη ρωτάει όλο μαγκιά.

-Δεν με παίρνει ο Θεός παιδί μου να ξεκουραστώ, του απαντά.

-Δεν πειράζει γιαγιά ήρθα να σε πάρω εγώ, να πάμε μια βόλτα. Την οδήγησε κατ' ευθείαν στο σχολείο, ο πατέρας του τον είχε δασκαλέψει.

-Τρέξε Μανούσ προί-προί μην μας πάρουν άλλοι την γιαγιά σου, και να 'χεις το νου σου μη μεπερδέψεις τα ψηφοδέλτια, δεν τα μετέρδεψε αλλά τα έχασε, έπρεπε όμως οπωσδήποτε να ψηφίσει και έτσι είπε στην γιαγιά του να βάλει στον φάκελο ότι της δώσουν. Τις έδωσαν ένα μάτσο ψηφοδέλτια, τα έβαλε όλα μέσα στο φάκελο και τον έριξε στην κάλπη. Όταν βγήκε έξω, την περίμεναν οι δημοσιογράφοι ήταν γελαστή.

-Τα κατάφερα και μόνη μου, σιγομουρμούριζε.

-Πόσο χρονών είστε γιαγιά, τη ρώτησαν.

-Ενενήντα οκτώ, απαντά όλο περηφάνια.

-Και θα μας πείτε τι ψηφίσατε;

-Οχι, αυτό δεν θα σας το πω. Η γιαγιά ποτέ δεν ήξερε τι ψηφίζει, ούτε τώρα.

Οι δημοσιογράφοι ξέχασαν να γράψουν για την ηλικία της έγραψαν μόνο, ότι είχε ψηφίσει κατά συνείδηση.

G.K.

Η Αρμενιανή κουζίνα

Σαρακοστιανά κουλουράκια

Υλικά

Δυο νεροπότρηρα λάδι, δυο νεροπότρηρα ζάχαρη (να λείπει λίγη), μισό νεροπότρηρο αλουσιά, μισό νεροπότρηρο πορτοκάλι και ζωμό ενός λεμονιού, 1 φακελάκι μπέικιν και ένα αμμωνία, μια κουταλιά κανέλα και λίγο γαρύφαλλο κοπανισμένα, λίγο αλάτι και σιγάμι.

Εκτέλεση

Βάζομε στην λεκάνη το λάδι με την ζάχαρη και τα χτυπάμε πολύ καλά μετά ρίχνομε τη κανέλα, το γαριφαλό, λίγο αλάτι και μετά ρίχνομε την αλουσιά. Στύβομε το πορτοκάλι και το λεμόνι, λιώνομε την αμμωνία και τα ρίχνομε στην λεκάνη. Το μπέικιν το βάζομε σε λίγο αλεύρι και το ρίχνομε και αυτό μέσα στο μίγμα. Ανακατεύομε το μίγμα καλά και μετά ρίχνομε λίγο λίγο το αλεύρι μέχρι να γίνει μία κανονική ζύμη. Πλάθομε τα κουλουράκια σε διάφορα σχήματα, και τα πασπαλίζομε με πολύ σιγάμι.

Ευανθία Χαλβαδάκη
Αύγουστος 1998

Τα κάλαντα της Πρωτοχρονιάς

Αρχιμηνά κι αρχιχροιά,
ψηλή μου δεντρολιβανιά
κι αρχή καπος μας κρόνια
εκκλησιά με τ' άγιο θρόνος.
Κι αρχή που βγήκε ο Χριστός,
Άγιος και Πνευματικός
στη γη να περπατήσει
και να μας καλοκαρδίσει
Άγιος Βασίλης έρχεται,
άρχοντες το κατέχετε
από την Καισαρεία,
συ σ' αρχόντισσα κυρία.
Βαστά εικόνα και χαρτί,
ζαχαροκάροιο - ζιμωντή
χαρτί και καλαμάρι,
δες κι εμέ το παλικαρί.
Βασίλη πόθεν έρχεσαι,
και δε μας καταδέχεσαι.
Από τση μάνας μ' έρχομαι,
μα γω σας καταδέχομαι
δε μου λέτε τι να φάω.
Κάτσε να φας, κάτσε να πεις,
κάτσε τον πόνο σου να πεις
Κάτσε να τραγουδήσεις,
και να μας καλοκαρδίσεις
Χρόνια πολλά - Καλή χρονιά

Καλοκαίρι '98

Ήταν όνειρο όλων εμάς που ξεκινήσαμε αυτή την προσπάθεια, πριν από δυόμισι χρόνια, να εκδώσουμε αυτή την εφημερίδα, να έχομε μια μόνη γωνιά, σελίδα ή στήλη, για τα παιδιά. Μέχρι τώρα δυστυχώς δεν τα καταφέραμε.

Η "ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΣ", θέλοντας να δώσει συνέχεια, στην εντυπωσιακή συμμετοχή των νέων στις πολιτιστικές εκδηλώσεις του καλοκαιριού του 1998, προκηρύσσει λογοτεχνικό διαγωνισμό ανάμεσα σε μαθητές που ζουν ή κατάγονται (τουλάχιστον ο ένας του γονέα) από τους Αρμένους. Ο διαγωνισμός αφορά εργασία (έκθεση ιδεών) με τη μορφή διηγήματος, ή καταγραφής αφήγησης, ή λογογραφικού δοκιμίου, το θέμα του οποίου σχετίζεται με την πρόσφατη ή απώτερη ιστορία, τον πολιτισμό και τις παραδόσεις των Αρμενίων. Οι συμμετέχοντες χωρίζονται σε τρεις ομάδες, Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου, και σε κάθε ομάδα απονέμεται βραβείο. Την αξιολόγηση των συμμετεχόντων θα κάνει επιτροπή από διακε-

κριμένους χωριανούς μας. Τα κείμενα θα δημοσιευτούν στην "Ε" και οι συμμετάσχοντες θα βραβευθούν σε ειδική εκδήλωση. Τα κείμενα των συμμετεσχόντων θα πρέπει να έχουν αποσταλεί, στην διεύθυνση της εφημερίδας, το αργότερο μέχρι 30 Απριλίου 1999.

Σήμερα στον απόηχο των εκδηλώσεων του καλοκαιριού, βρισκόμαστε στην ευχάριστη θέση να ξεκινήσουμε αυτή τη σελίδα, με κείμενα των μικρών μας φίλων, που φρόντισε να συγκεντρώσει η κ. Ντάλη Κουτσουπάκη, την οποία ευχαριστούμε. Δυστυχώς λόγω έλλειψης χώρου δεν θα δημοσιευθούν όλα τα κείμενα στο τεύχος που κρατάτε, αλλά θα συνεχίσουμε και στο επόμενο.

Θα παρατηρήσατε ελπίζω ότι η σελίδα είναι χωρίς μόνιμο τίτλο. Την αφήσαμε σκόπιμα έτσι για να δώσουμε την ευκαιρία σε όσους θέλουν να γίνουν νονοί της σελίδας να μας προτείνουν τίτλο.

"Ε"

Κυριακάτικο απόγευμα...

Κυριακάτικο απόγευμα... το τελευταίο του Αυγούστου ήρεμο όπως όλα τα απογεύματα του καλοκαιριού που βρίσκεται πια στο τέλος του... Πριν πω πάει κι αυτό το καλοκαίρι θέλω να περπατήσω στους δόμους του χωριού και να μαζέψω λίγο ακόμα καθαρό αέρα... να αφουγκραστώ για μια φορά ακόμα τον ήχο του νερού που κυλάει ασταμάτητα προς τα περιβόλια... Με το που βγαίνω στην κατηφόρα το μάτι μου πέφτει στα βουνά και στον κάμπο στις τόσες αποχρώσεις του πράσινου και του καφέ-γκρίζου που έβαλαν τα παιδιά μας στις ζωγραφιές τους...

Η πηλασία δεν έχει πια το καλοκαιρινό της χρώμα, οι παρέες πολύ λιγότερες από την περασμένη Κυριακή και ακόμη λιγότερες από την προηγούμενη... δυο τρία βλεφάρια που έφεραν ξένους στον Πλάτανο για την Κρητική βραδιά, τους περιμένουν όπως πάντα μπροστά από την εκκλησία.. Πλησιάζοντας στο σχολείο ακούω τις φωνές των παιδιών που παίζουν εκεί από νωρίς το απόγευμα. Μοιάζουν πιο δυνατές, πιο απότομες, πιο βιαστικές σα να θέλουν να προλάβουν κάτι, να σταματήσουν το χρόνο... εκεί στο φεύγα της μέρας λίγο πριν χαθεί το τελευταίο φως της. Πρέπει να κάνω κάτι για να μείνει ακόμα λίγο το καλοκαίρι που φεύγει να το κρατήσω μέσα στη θύμηση, στην καρδιά μου και στο χαρτί... με τα λόγια των ίδιων των παιδιών, τις σκέψεις και τα συναισθήματά τους, όπως ακριβώς είναι στα τέλη Αυγούστου 1998.

Ντάλη Αθηνιάκη - Κουτσουπάκη

Καλοκαίρι 1998

Αυτό το καλοκαίρι πέρασα πολύ ωραία στο χωριό. Εκδηλώσεις και εκδρομές και παρέες κάθε βράδυ στην πηλασία... Μου άρεσε πάρα πολύ... Εύχομαι να 'να κάθε χρόνο το ίδιο.

Γιώργος Χατζηκυριάκου (8 ετών)

Κυριακή Κολών (13 ετών)

δάσαμε και ευχαριστηθήκαμε. Για δώρο ανιμνηστικό πήραμε όμορφα μπλουζάκια που έγραφαν: "ARMENOI 98" Ήταν ένα πολύ όμορφο καλοκαίρι και εύχομαι να περάσω τόσο όμορφα και του χρόνου.

έρθει το μεσημέρι οι χωριανοί κατηφόρισαν το βουνό αράδες αράδες και κουβέντιαζαν... Η επίσκεψη στο εκκλησάκι του Αγίου Αντωνίου είχε τελειώσει και για φέτος,

Άννα Χαβαδάκη (10 ετών)

Η εκδρομή μας στην Παλιόχωρα

8 Αυγούστου... Ήταν πολύ πρωί όταν ξυπνήσαμε και κατεβίκαμε στην πηλασία. Όλο σχεδόν το χωριό ήταν μαζεμένο εκεί... Μόλις ήρθαν τα βλεφάρια μήκαμε μέσα χαρούμενοι και ξεκινήσαμε. Στο πρώτο βλεφάρι είμαστε όλα τα παιδιά και οι νέοι. Σε όλη τη διαδρομή τραγουδούσαμε και λέγαμε ασταία. Πρώτη στάση το Κοιμητάρι. Το χωριό κοιμόταν ακόμα, τα καφενεία ήταν κλειστά. Κάναμε μια ζαβολιά: βάλαμε το παγωτό μας κάτω από τη ρόδα του βλεφάρου και... ευτυχώς ο οδηγός μας δεν μας είδε. Μετά δυόμισι ώρες περίπου φτάσαμε στην Παλιόχωρα. Οι μεγάλοι που βρίσκονταν στο ίδιο βλεφάρι με μας είχαν ήδη πονοκέφαλο. Η παραλία ήταν τεράστια, μια αμμουδιά ατελείωτη... Η θάλασσα ήταν παγωμένη και γεμάτη βράχια... Παίξαμε μέσα στο νερό, και έξω όλα τα παιδιά της περάς μικρά και μεγάλα, μέχρι που πεινάσαμε. Πήγαμε για φαγητό στην άλλη παραλία της Παλιόχωρας, αυτή με τα βότσαλα, σε μια μικρή ταβέρνα με ένα μεγάλο κήπο. Ήταν πανέμορφα εκεί. Φάγαμε και τραγουδήσαμε όλη τη παρέα. Μετά το φαγητό πήγαμε στα ηλεκτρονικά. Εκεί είχε πολλά παιχνίδια: ποδόσφαιρο, καράτε, κλέφτες και αστυνόμους και άλλα. Σύντομα ήρθε η ώρα της αναχώρησης. Πέρασαμε από το Έλος, οι μεγάλοι ήπιαν τον καφέ τους, και εμείς φάγαμε ένα ακόμα παγωτό. Ανεβήκαμε να δούμε το παλιό εκκλησάκι, ήταν όμως κλειστό. Ξαναπήγαμε στα βλεφάρια και μετά μια μεγάλη διαδρομή φτάσαμε

σε τους Αρμένους, ενθουσιασμένοι από την όμορφη μέρα, που περάσαμε όλοι μαζί οι Αρμενιοί στην Παλιόχωρα.

Κυριάκος Κουτσουπάκης (10 ετών)

Οι καλοκαιρινές μου διακοπές

Κάθε χρόνο περνά τις διακοπές μου στο χωριό μου, τους Αρμένους. Είναι ένα πολύ όμορφο χωριό, με πολύ πράσινο, τρεχάμενα νερά και με όμορφες γωνιές για να περάσει όμορφα κανείς τα βράδια του. Οι διακοπές στο χωριό περνάνε πολύ ευχάριστα. Κάθε μέρα πηγαίνω με τους γονείς μου στη θάλασσα, στις Καλύβες... Μερικά απογεύματα πηγαίνω με τον πατέρα μου και τον αδελφό μου στο περιβόλι μας και τον βοηθάω να μαζέψουμε τα κηπευτικά: τα φασολάκια, τις μπάμιες, τα αγγούρια, τα κολοκύθια και τα καλαμπόκια. Η ζωή στο χωριό κυλάει πολύ ήρεμα και όμορφα. Έρχονται πολλές οικογένειες από την Αθήνα, τα Χανιά και άλλα μέρη για διακοπές. Μαζεύουμε πολλά παιδιά, μικρά και μεγάλα. Αυτό το καλοκαίρι διοργανώθηκαν διάφορες δραστηριότητες όπως σκάκι, ζωγραφική, τραγούδι, χορός, μπάσκετ και θέατρο. Στα εγκαίνια του γηπέδου μπάσκετ παίξαμε δύο αγώνες, χορέψαμε και τραγουδήσαμε. Μερικές μέρες αργότερα στο σχολείο έγινε έκθεση των έργων των παιδιών και παρουσίαση του έργου που τα παιδιά όλη μαζί ετοιμάσαμε. Όλοι μικροί και μεγάλοι διασκε-

Η λειτουργία του Αγίου Αντωνίου

Στις 18 Αυγούστου όπως και κάθε Αυγούστο, πολλοί χωριανοί μαζεύονται στο μικρό εκκλησάκι του Αγίου Αντωνίου πάνω στο βουνό. Η λειτουργία αρχίζει χωρίς το πρωί και πριν σκωθεί ο ήλιος όλο σχεδόν το χωριό βρίσκεται στο εξωκλήσι. Φέτος

πολλές κυρίες έφεραν γλυκά και μεζεδάκια. Η κυρία Τούλα Παντεράκη μοίραζε δροσερό νερό, και ο κύριος Αντώνης Χαβαδάκης μοίραζε βραστό κρέας και κρασί. Ο παπά-Μανώλης μοίρασε τον άρτο και το αντίδωρο, ευχαρίστησε τους χωριανούς και ευχήθηκε και του χρόνου με υγεία. Πριν

ΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΤΟΥ '38 ΕΠΙ ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑΣ ΜΕΤΑΞΑ

Το κίνημα έγινε τον Ιούλιο του 1938, επί δικτατορίας Μεταξά και είχε αρχηγούς τους: Μάντακα Μανώλη, στρατηγό, Μουντάκη Γιάννη, πολιτικό, Μπακλατζή Μανώλη πολιτικό, Παϊζη Γιάννη, γιατρό, Χατζηαγγελή Μανώλη, πολιτικό, Παλίκαρη, δικηγόρο(1), Μητσοτάκη Αριστομένη, πολιτικό. Από τους Αρμένιους έλαβαν μέρος οι κάτωθι: Σκανδάλης Γιάννης του Νικολάου, φοιτητής, Μπουρνάζος Ηλίας του Γεωργίου, φοιτητής, Μουντοκαλάκης Νικόλαος του Θεοδώρου, ξυλουργός, Μαραγκουδάκης Πέτρος του Ιωάννου, γεωργός, Σταματάκης Κώστας του Ανδρέα, γεωργός, Χατζηδάκης Γεώργιος του Μιχαήλ, τσαγκάρος, Καλλιβρετάκης Μανώλης του Νικολάου Μανουραγιάκης Ευθύμιος του Γιάννη, γεωργός, Καβρουλάκης Γιάννης - Γιάνναρης, γεωργός, Μπουντάκης Γεώργιος, Αυτοκινητιστής, Μαντωνανάκης Πέτρος, φοιτητής, Καβρουλάκης Λευτέρης του Γεωργίου, εργάτης, Βαγιωνάκης Γιάννης, εργάτης, Καβρουλάκης Βασίλης, εργάτης, Χαλβαδάκης Γιώργος του Βασιλείου.

Πηγαίνοντας στα Χανιά με τον Μπουντέ το αυτοκίνητο, στη Σούδα, συναντήσαμε το Σκανδάλη το Γιώργη του Νικολάου που ήταν σκοπός στο Πυροβολικό. Φθάνοντας στα Χανιά και πηγαίνοντας στο φρουραρχείο που ήταν απέναντι από τον Κήφο, βρήκαμε φρουρό το Γαβριλάκη Κώστα που ήταν λοχίας. Το φρουραρχείο παραδόθηκε αμέσως. Μετά το φρουραρχείο πήγαμε στην Μερραρχία την οποία καταλά-

βαμε. Άλλοι πήγαν στις αποθήκες επιστράτευσης και πήραν οπλισμό. Όμως το κίνημα δεν επικράτησε διότι δεν κινήθηκαν σε κανένα άλλο μέρος της Ελλάδος και κατά τις τρεις η ώρα πέταξε ένα αεροπλάνο και έριξε προκηρύξεις που έγραφαν "Ιωάννης Μεταξάς κύριος της κατάστασης". Τότε αναγκαστήκαμε να φύγουμε και να γυρίσουμε στο χωριό. Σε δύο με τρεις μέρες μετά άρχισαν οι ανακρισεις τις οποίες κατά καλή μας τύχη έκανε ο Σταθμάρχης Αρμένιον, πολύ φίλος του αιμνήστου γιατρού Μιχελιογιάννη και μας απάλλαξε όλους εκτός του Γιώργη Χατζηδάκη, που δικάστηκε όχι για το κίνημα αλλά γιατί ήταν κομμουνιστής. Το όνομα του Σταθμάρχη δεν το θυμάμαι, το επώνυμο του ήταν Παπαμαρκάκης. Όλοι οι άλλοι απαλλάχτηκαμε.

Ζητώ συγγνώμη εάν ξέχασα κανένα.

Ιωάννης Βαγιωνάκης

ΣΗΜ: Παλίκαρης τον οποίο σκότωσαν οι Δεξιοί στο Καταμαπί Χανίων για την εαμική του δράση, Εάν ενθυμώμαι καλά το 1945.

Φωτογραφία τραβηγμένη λίγο πριν το κίνημα του '38, στο Φρε, στις 25 Μαρτίου 1938, ημέρα τον Ευγγελισμού. Διακρίνονται Βαγιωνάκης Γιάννης, που μας δέθηκε και την φωτογραφία, Τερεζάκης Γιώργης, Τερεζάκης Χρήστος, Καβρουλάκης Γιώργης, Παπαγιαννάκης Ευθύμιος, Σκανδάλης Βαγγέλης, και Κοκκινάκης Στυλιανός.

☞ συνέχεια από τη σελίδα 12

Σκηνές από το καφενείο του χωριού μας

Το κείμενο που ακολουθεί είναι η εισαγωγή από το θεατρικό που έπαιξαν τα παιδιά, το καλοκαίρι στο σχολείο. Από παράθεση δεν δημοσιεύτηκε στο προηγούμενο φύλλο.

Αφηγητής: Άλλη μια Παρασκευή, άλλος ένας Ιούνιος μίνας ζεστός καλοκαιρινός. Η δεσποινίς Ρία άφησε μόλις το σχολείο γεμάτη συναισθήματα και αναμνήσεις από τις τελευταίες μέρες τόσο και τόσο σχολικών χρόνων που είναι ήδη παρεθόν... Άλλο ένα καλοκαίρι αρχίζει... και η Δεσποινίς Ρία παίρνει πάλη το δρόμο για το σπίτι της αφού έκλεισε καλή τα παράθυρα και τις πόρτες του σχολείου. Δεν θα χρειαστεί να επιστρέψει την επόμενη και να βάλει το μελίσσοι στη σειρά...

Θυμάται εκείνη τη χρονιά ήταν στα 1997 όταν έκλεινε για πρώτη φορά το σχολείο... ήταν η πρώτη της χρονιά στο χωριό... Πω πω αναμνήσεις... Νάτοι όλοι οι μικροί μαθητές της... Ένας... ένας... ο Πέτρος Ταβανίδης, ο Κυριάκος Τρεχαντήρης, ο Χριστόφορος Πυραυλάκης, η Νανά Τσιχλίδου, ο Παύλος Μπαθλιώτης, ο Παναγιώτης Πειραχτιδής, ο Γιώργος Λυκούδης, ο Πέτρος Σαίνης, ο Μανώλης Γκριναραίος, η Άννα Εξυπνίδου, η Ναστάζια Διδυμίδου και η Ελεάνα Διδυμίδου. Τι τρομερά παιδιά... τους ξέφυγαν όμως πάλη... Κάποια φορά θέλει να τους σταματήσει να τους σφίξει ένα ένα στην αγκαλιά της και να τους πει με πόση αγάπη τους έδωσε ένα κομμάτι από τον εαυτό της με πόση αγάπη τα έχει κλείσει όλα τους σε μια μικρή γωνιά της ψυχής της... εκεί που είναι κρατημένη μόνο γι' αυτούς... τους πρώτους - πρώτους μαθητές της. Αυτούς που την έκαμαν ώριμη Δασκάλα όταν ήρθε παιδούλα ακόμα από το Σχολαρχείο... σ'

αυτό το μικρό χωριό τόσο κοντά όσο και τόσο μακριά από την ποίητεια... Πάλη γέμισαν τα μάτια της δάκρυα, πάλη ο κόμπος κάθισε στο αίμα της... Έχει ανάγκη να μιλήσει σε κάποιον, αλλά ποιος θα μπορούσε να την καταλάβει; Αναρωτιέται αν θα ανηφορήσει από την Γρεφουθιά ή θα περάσει από τα καφενεία. Καλύτερα να πάει από τα καφενεία... θα καθίσει λίγο και κάποιους απ' αυτούς τους παλιούς μαθητές της σίγουρα θα τους συναντήσει. Δύο καφενόβιοι βρίσκονται ήδη στο καφενείο πριν ακόμα φθάσει ο καφετζής, ο ένας από το χάρωμα... ο άλλος φθάνοντας ανοίγει το τάβλι που ο καφετζής αφήνει από βραδύς έξω γι' αυτούς. Ρίχνονται ριπών στο παιχνίδι και δεν επικοινωνούν καθόλου με τον κόσμο γύρω τους... Κάπου κάπου σηκώνουν το κεφάλι όχι για να πάρουν μέρος σε κάποια συζήτηση αλλά για να σκεφθούν την επόμενη κίνησή τους... Το ξεβιλιόγιο τους πέρα από τα ντόρτια και τις εξάρες δεν έχει άλλες θέξεις... και η ζωή τους χωρίς το τάβλι δεν έχει κανένα νόημα... Γι' αυτούς όλος ο κόσμος βρίσκεται μπροστά τους κλεισμένος μέσα στο ξύλινο μακρόστενο κουτί με τα δυο ζάρια και τα 30 πούλια... Ο καφετζής φτάνει γυρίζει τις καρέκλες και τακτοποιεί τα τραπέζια... Έχει συνηθίσει πια την διακριτική παρέα των δύο ταβλαδόρων... Απλά συνυπάρχουν με τη γωνιά τους... πάντα την ίδια... χρόνια τώρα... Φθάνοντας δίπλα τους καθημερίζει...

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΑΡΜΕΝΙΑΝΩΝ ΧΑΝΙΩΝ

"Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ"

Προς το Κοινοτικό Συμβούλιο Αρμένιον

Αθήνα 11 - 11- 1998

Θέμα : Απότιση τιμής στο Γεώργιο Μιχελιογιάννη Αγαπητοί συγχωριανοί

Είναι γνωστή σε όλους μας η προσφορά του Πατρός και Βουλευτή Γεώργιο Μιχελιογιάννη στο χωριό μας αλλά και στη ευρύτερη περιοχή. Το Διοικητικό Συμβούλιο του "Κριτοβουλιδών" μετά από συζητήσεις που κράτησαν αρκετά χρόνια και για τις οποίες κατά ένα μέρος της έχετε ενημερωθεί, αποφάσισε να σας προτείνει :

- i. Την ονομασία της πλατείας που βρίσκεται ανάμεσα στην "Καρυδιά" και τη "Χαρούζα" σε πλατεία "Γεωργίου Μιχελιογιάννη".
 - ii. Την τοποθέτηση προτομής του στον ίδιο χώρο, και την αποκάλυψή της σε σχετική εκδήλωση.
- Γνωρίζοντας ότι εσείς είστε ο τελικός αποδέκτης αυτών των προτάσεων και με την ελπίδα ότι θα τις υιοθετήσετε, είμαστε στη διάθεσή σας για οποιαδήποτε διευκρίνιση, καθώς επίσης για τον λεπτομερέστερο καθορισμό της συνεργασίας και της δικιάς μας συμβολής

Για το Δ. Σ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ Ο Γ. ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
Γ. ΦΡΕΣΚΑΚΙΣΓ. Σ. ΤΣΑΚΙΡΑΚΙΣ

ΝΙΚΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗΣ

Το κοινωνικό κράτος στις νέες συνθήκες

Το βιβλίο του "Το νέο τοπίο της ανάπτυξης" παρουσίασε ο χωριανός μας υφυπουργός Οικονομικών Νίκος Χριστοδουλάκης στις 3 Νοεμβρίου 1998, στη Στοά Βιβλίου στην Αθήνα.

Στο νέο τοπίο ανάπτυξης των οικονομικών δραστηριοτήτων και άσκησης των οικονομικών πολιτικών και σε μια περίοδο έντονης αμφισβήτησης ή και ξηλώματος του κοινωνικού κράτους από τους θιασώτες του νεοφιλελευθερισμού, η κοινωνική πολιτική αποκτά ένα ξεχωριστό ενδιαφέρον για την τύχη εκατομμυρίων ανθρώπων και τελικά για τη συνοχή της κοινωνίας. Πολύ περισσότερο όταν το θέμα εξετάζεται από ένα υπουργό που κύριο αντικείμενο έχει την παρακολούθηση και τον περιορισμό των δαπανών του Δημοσίου. Κοινωνική πολιτική, δικαιοσύνη και αποτελεσματικότητα είναι ο τίτλος ξεχωριστού κεφαλαίου στο βιβλίο του υφυπουργού Οικονομικών Ν. Χριστοδουλάκη "Το νέο τοπίο της ανάπτυξης" που κυκλοφορεί από τις εκδόσεις "Καστανιώτη".

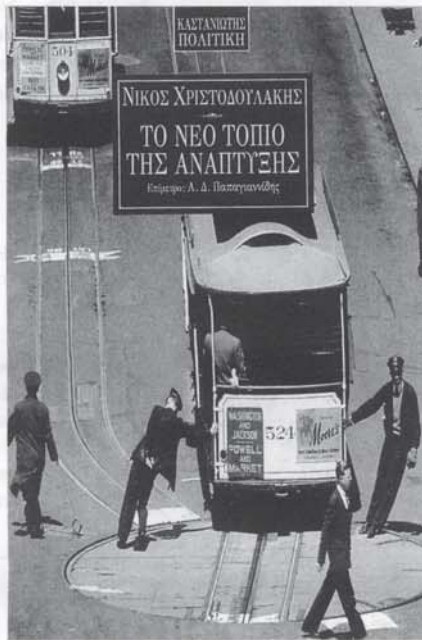
Αφού αναφερθεί στις "ριζικά διαφορετικές προσεγγίσεις σε σχέση με αυτές που ίσχυαν προ εικοσαετίας" στο χώρο της κοινωνικής πολιτικής ο κ. Χριστοδουλάκης (καθηγητής στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών) υποστηρίζει:

"Ο χαρακτήρας και τα μέσα κοινωνικής πολιτικής πρέπει να είναι τέτοια ώστε να εξασφαλίζουν τρία κριτήρια:

Κριτήριο 1: Αποφυγή κοροϊδίας του συστήματος (moral hazard)

Κοροϊδία του συστήματος συμβαίνει όταν η πολιτική που ασκείται δημιουργεί περισσότερα κίνητρα παραμονής σε μια φαινομενικά δυσμενή κατάσταση παρά εξόδου από αυτήν.

Κλασικό και εκτεταμένο τέτοιο παράδειγμα στη χώρα μας αποτέλεσε η "βιομηχανία" σεμιναρίων κατάρτισης, όπως αυτή έγινε στο Α' Κοινωνικό Πλαίσιο Στήριξης. Ο συνδυασμός υψη-

λών επιδομάτων παρακολούθησης με την απουσία απαιτήσεων σοβαρής κατάρτισης και την ανυπαρξία ελέγχων για το πόσα σεμινάρια παρακολουθεί κανείς και πόσες φορές μπορεί να τα επαναλάβει οδηγούσαν στην προσοδοφόρα επιλογή της παραμονής ή ακόμα και της ηθελμένης μετάβασης στην κατάσταση του ανέργου.

Κριτήριο 2:

Επίτευξη τελικών στόχων (effectiveness)

Η κοινωνική πολιτική πρέπει να σχεδιάζεται και να εφαρμόζεται με στόχο τη μέγιστη δυνατή άρση των κακώς κειμένων, έτσι ώστε στο μέλλον να μειώνεται η ανάγκη άσκησης της. Πρέπει, δηλαδή, να κρίνεται από το τι βοήθεια προσφέρει, τι καταστάσεις διορθώνει και πως τελικά μειώνει τα αρχικώς διαπιστούμενα αρνητικά χαρακτηριστικά. Υπάρχουν πολλές περιπτώσεις αποτυχίας αυτού του κριτηρίου. Ας θυμηθούμε, για παράδειγμα, τη δήθεν φιλολαϊκή πολιτική των εύκολων εισαγωγικών εξετάσεων, που υποτίθεται ότι θα διευκόλυne τα κατώτερα στρώματα να σπουδάσουν. Με εντατικά φροντιστήρια, τα οποία μπορούν να πληρώσουν πιο εύκολα τα μεσαία και ανώτερα στρώματα, και με συνεχής επαναληπτικές εξετάσεις, οι εισερχόμενοι πλέον στα ΑΕΙ ελάχιστα προέρχονται από τα κατώτερα εισοδηματικά στρώματα, σε αντίθεση με τις παλαιότερες εποχές των πολύ αυστηρών εξετάσεων.

Κριτήριο 3:

Βέλτιστη κατανομή πόρων (efficiency)

Σύμφωνα με το κριτήριο αυτό, οι δαπάνες της κοινωνικής πολιτικής πρέπει να κατευθύνονται εκεί όπου υπάρχει η μεγαλύτερη ανάγκη και να μην αποτελούν ισοπεδωτικά μέτρα, ανεξαρτήτως συνθηκών και κατηγορίας δικαιούχων. Η αρχή αυτή ικανοποιείται με την καθιέρωση κριτηρίων διαβίωσης (means testing) των δικαιούχων, την τήρηση κλειστών προϋπολογισμών στα κοινωνικά προγράμματα και τη θέσπιση όρων επίδοσης στα προγράμματα κινήτρων".

Εκδήλωση στην Παλιά Βουλή

Παρουσιάστηκε το αφιέρωμα των Χανιώτικων Νέων και του Ιδρύματος Αγίας Σοφίας, στην Επανάσταση του 1897

Σε εκδήλωση που έγινε στο Μέγαρο της Παλιάς Βουλής, στις 29 Νοεμβρίου 1998 παρουσιάστηκε το αφιέρωμα των Χανιώτικων Νέων και του Ιδρύματος Αγίας Σοφίας στην επανάσταση του 1897. Το πρόγραμμα της εκδήλωσης είχε ως εξής:

Προσφώνηση από το Γραμματέα του Ιδρύματος "Αγία Σοφία" Λευτέρη Τσουράκη.

Ομιλία με θέμα: *Επαρχιακός Τύπος: Η συμβολή του στην πολιτική ενημέρωση και στη διαφύλαξη της πολιτιστικής ταυτότητας και της ιστορικής μνήμης της ελληνικής επαρχίας*. Ομιλητής: Γιάννης Γαρεδάκης, εκδότης - Διευθυντής εφημερίδας "Χανιώτικα Νέα", μέλος της τριμελούς διοικούσας επιτροπής του Συνδέσμου Ημερήσιων Περιφερειακών Εφημερίδων.

Ομιλία με θέμα: *Ελευθέριος Βενιζέλος. Η πορεία*

Ο Χ. Μπουρνιάς, κύριος ομιλητής της εκδήλωσης

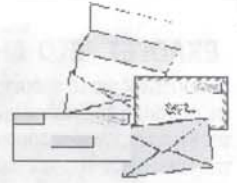
του μεταξύ δύο επαναστάσεων (1889-1897). Ομιλητής: Νίκος Παπαδάκης, Δικηγόρος - Αντιπρόεδρος Ιδρύματος "Αγία Σοφία".

Ομιλία με θέμα: *Μια γενναία εξερεύνηση του Κρητικού 1897*. Συναγωγή πηγών, σύνδεση και εκλαϊκευση της ιστορίας του. Ομιλητής: Χαράλαμπος Μπουρνιάς, ιστορικός ερευνητής.

Σύντομοι χαιρετισμοί από τους προέδρους της Παγκρητίου Ενώσεως Γιώργο Σγουράκη, της Ομοσπονδίας Σωματείων Αποκορώνου Αττικής Γιάννη Λεντάρη και της Φοιτητικής Ένωσης Κρητών Κώστα Μπάκιντα.

Ομιλία από τον Πρόεδρο του Ιδρύματος "Αγία Σοφία", Μητροπολίτη Κισιάμου και Σελλίνου Ειρηναίο Γαλανάκη.

Έστειλαν στην Ελευθερόπολη

Ο χωριανός μας, πρώην πρόεδρος του "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗ", Γ. Μανατάκης μας έστειλε κατά καιρούς τις παρακάτω επιστολές, τις οποίες έστω και καθυστερημένα δημοσιεύουμε μαζί με την απάντησή μας, με την ελπίδα ότι το θέμα κλείνει.

ΑΔΙΚΑΙΟΛΟΓΗΤΕΣ ΠΑΡΑΛΕΙΨΕΙΣ

Οι παλαιότεροι από μας τους Αρμενιανούς θα θυμούνται το περιβόλι της "ΠΑΝΑΓΙΑΣ" όπου σήμερα του Κοινοτικό Γραφείο και ο περίξι αυτού αθλητικός χώρος του χωριού.

Για όσους δεν γνωρίζουν το πώς και γιατί αγοράστηκε το περιβόλι αυτό και υπό ποιες προϋποθέσεις παραχωρήθηκε στη Κοινότητα, καταγράφω τα εξής:

Όταν ο υπογράφων ήταν πρόεδρος του Συλλόγου των Αρμενιανών Αττικής "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ" με μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου τους κ.κ. Γ. Φρεσκάκη, Χαρ. Μπουρνάζο, Γ. Βαγιωνάκη, Μανόλη Πιπεράκη, Γιάννη Πολυχρονάκη κ.α. ελήφθη απόφαση από το συμβούλιο του Συλλόγου να αγορασθεί το περιβόλι αυτό και να παραχωρηθεί στη Κοινότητα υπό τον όρο να κτισθεί εκεί ένα όμορφο και σύγχρονο Κοινοτικό Γραφείο, όπως και έγινε.

Ο σύλλογος ήλθε σε συνεννόηση με τον τότε εφημέριο του χωριού μας ο οποίος ήταν και πρόεδρος του ενοριακού συμβουλίου στη δικαιοδοσία του οποίου ήταν η διαχείριση της εκκλησιαστικής περιουσίας και αντί συμφωνηθέντος ποσού πραγματοποιήθηκε η αγοραπωλησία.

Πρόεδρος της Κοινότητας την εποχή εκείνη ήταν ο μακαρίτης Γιώργος Μαραγκιουδάκης ο οποίος και υπέγραψε το σχετικό συμβόλαιο.

Στα πρακτικά του Συλλόγου και της Κοινότητας της εποχής εκείνης είναι καταχωρημένες οι σχετικές αποφάσεις.

Το ποσό που έδωσε ο σύλλογος στο ενοριακό Συμβούλιο και που προερχόταν από τις συνδρομές των μελών του διετεθή για την κεραμοσκεπή της εκκλησίας του Αγίου Νικολάου του χωριού μας.

Όμως, όπως διαπίστωσα προχθές όπου ήμουν στους Αρμένους και επισκέφθηκα το χώρο αυτόν όπου πράγματι κτίστηκε το όμορφο αυτό Κοινοτικό Γραφείο του χωριού μας, ενώ υπάρχει μαρμάρινη πλάκα στην οποία αναγράφεται ότι το κτίριο ανηγέρθη επί Προεδρίας του Δημ. Πριπάκη, δεν υπάρχει πουθενά άλλη πλάκα εντοιχισμένη στο αυτό κτίριο που να αναγράφει ότι το παρόν οικοπέδο αγοράστηκε το έτος... από το Σύλλογο Αρμενιανών της Αττικής και παραχωρήθηκε στη Κοινότητα του χωριού μας για την ανέγερση Κοινοτικού Γραφείου.

Μήπως έστω και τώρα θα πρέπει να στηθεί η πλάκα αυτή στη θέση που πρέπει για να ξέρουν οι Αρμενιανοί, παλαιοί και νέοι, τι προσέφερε ο "ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ" στο χωριό του τους Αρμένους;

Αφήνω τη πρωτοβουλία αυτή στον Πρόεδρο της Κοινότητας με τη συμπάρσταση και προτροπή του σημερινού Διοικητικού Συμβουλίου του Κριτοβουλιδή.

Με την ευκαιρία της σημερινής επιστολής μου υπενθυμίζω στη Διεύθυνση της Ελευθερόπολης να δημοσιεύσει στο προσεχές φύλλο της τα ιδρυτικά μέλη του Συλλόγου. Ευχαριστώ

Γ. Μανατάκης

Ιδρυτής και επί σειρά ετών Πρόεδρος του "ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗ"

Υ.Γ. Μήπως θα πρέπει να απομακρυνθούν από το χώρο αυτό οι αποθήκες των ζωοτροφών και η διαμόρφωσή του σε ενιαίο περιβόλι του Κοινοτικού Γραφείου;

Καλλιθέα 21/1/1998

Αγαπητέ και φίλε Γιάννη

Καλή χρονιά και υγεία σε όλους σας. Απευθύνομαι σε σένα προσωπικά για να εκφράσω τη λύπη μου όταν παίρνοντας την Ελευθερόπολη του "Κριτοβουλιδή" δεν βρήκα πουθενά την επιστολή που σου έστειλα να έχει δημοσιευθεί. Ο λόγος ποιος; Σήμερα στέλνω στον αγαπητό φίλο Μπάμπη Μπουρνάζο ένα βιβλίο που κυκλοφορεί και που αναφέρεται στην ιστορία της Κρήτης και τους αγώνες της καθώς και τους αγωνιστές της αλλά πουθενά δεν αναφέρει τους Αρμένους και τον Κριτοβουλιδή. Ας ρίξει μια ματιά και να λάβει τις όποιες αποφάσεις του σαν ιστορικός που είναι.

Ευχαριστώ όλους σας και να μη ξεχνάτε τον ιδρυτή του "Κριτοβουλιδή"

Γ. Μανατάκης

Καλλιθέα 12/10/98

Αγαπητοί φίλοι μας και συγχωριανοί

Πήρα το τελευταίο φύλλο της "Ελευθερόπολης" η οποία με συγκίνησε διαβάζοντάς της, όμως δεν βρήκα πουθενά την επιστολή που σας έστειλα εδώ και ένα χρόνο και που δεν καταδεχτήκατε να τη δημοσιεύσετε μέχρι σήμερα παρά την υπόσχεση που μου έδωσε πριν από καιρό ο πρόεδρος του "Κριτοβουλιδή" σε κάποια τυχαία συνάντησή μας.

Εφόσον λοιπόν εσείς δεν καταδέχεστε να δώσετε στη δημοσιότητα ένα πραγματικό γεγονός από τη δραστηριότητα του "Κριτοβουλιδή" όταν ο υπογράφων ήταν Πρόεδρος του, εγώ δεν μπορώ να δέχομαι στο σπίτι μου το πνευματικό παιδί του την "Ελευθερόπολη" γι' αυτό και σας επιστρέφω όλα τα φύλλα που είχατε τη καλοσύνη να μου στέλνετε τα οποία φύλλα σαν κόρη οφθαλμού και παρακαλώ να με διαγράψετε από το κατάλογο των συνδρομητών της "Ελευθερόπολης"

Γ. Μανατάκης

Αθήνα 10/11/1998

Προς

Τον κ. Γεώργιο Μανατάκη πρώην Πρόεδρο του συλλόγου Αρμενιανών "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ"

Αγαπητέ φίλε Γιώργο

Μετά και από την τελευταία σου επιστολή, θα ήθελα να σε ενημερώσω για τα εξής.

Οι επιστολές που μας έστειλες μας απασχόλησαν όλους, το Δ.Σ. του "ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗ", την Συντακτική Επιτροπή της "Ελευθερόπολης" και έμένα προσωπικά. Δυστυχώς δεν μπορέσαμε να μιλήσουμε προσωπικά, αλλά μίλησες από ότι έμαθα με τον πρόεδρο του "ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗ" και οι εξηγήσεις που ανταλλάξατε είχα την εντύπωση πως ήταν ικανοποιητικές.

Βασική διάφωνία με την πρώτη σου επιστολή που έχει τίτλο "Αδικαιολόγητες παραλείψεις" είναι το ότι άφηνε να εννοηθεί ότι το "Περιβόλι της Παναγίας" αγοράστηκε από το σύλλογο "ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗ" και παραχωρήθηκε στη Κοινότητα. Κάτι τέτοιο δεν επιβεβαιώθηκε ούτε από τα τότε μέλη του Δ.Σ. του συλλόγου Γ. Φρεσκάκη, και Γ. Βαγιωνάκη, ούτε από τον Χαρ. Μπουρνάζο, ούτε από έρευνα στα πρακτικά του Δ.Σ. του "ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗ" που έκανε προσωπικά ο σημερινός πρόεδρος Γ. Φρεσκάκης. Αντίθετα, ανευρέθη το συμβόλαιο δωρεάς του Ενοριακού Συμβουλίου Αρμένων στην Κοινότητα. Πρόκειται λοιπόν περί δωρεάς της Ενορίας στην Κοινότητα και όχι περί αγοραπωλησίας της ενορίας με τον "ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗ". Για να μην δημιουργηθεί λοιπόν σύγχυση μετά από 18 χρόνια αποφασίσαμε να επικοινωνήσουμε μαζί σου πριν δημοσιεύσουμε τις επιστολές.

Αγαπητέ Γιώργο, με την δημοσίευση των επιστολών σου και των δικών μας διευκρινήσεων, ελπίζω να λήξει η σχετική συζήτηση και γι' αυτό το λόγο σου επιστρέφω τις εφημερίδες που μου έστειλες πίσω, πιστεύοντας ότι θα σου είναι πάλι χρήσιμες.

Εκ μέρους του Δ.Σ. του συλλόγου Αρμενιανών "Ο ΚΡΙΤΟΒΟΥΛΙΔΗΣ", και της Συντακτικής Επιτροπής της "Ελευθερόπολης"

Γιάννης Σ. Τσακίρακις

Στην απορία της εφημερίδας μας στο προηγούμενο φύλλο ποιος να ήταν ο Αντωνάκης ο μανάβης που περιγράφεται στο κείμενο του Μ. Ντουκάκη ως "Αντωνάκης ο Αρμενιανός", μας απάντησε ο καλός χωριανός μας Γιάννης Βαγιωνάκης. Τον ευχαριστούμε.

Αντώνιος Φρεσκάκης

Ο Αντώνιος Φρεσκάκης ήταν παντρεμένος με την Πασχαλιά Στρατηγάκη και έμενε δίπλα από του Μαρινάκη του Μιχάλη το σπίτι, εκεί που έμενε ο τσαγκάρης ο Κατά ομολογία του Στέφανου Φρεσκάκη είχε τέσσερα παιδιά, δύο αγόρια και δύο κορίτσια. Έκανε το μανάβη στα διάφορα χωριά Ένα ξημέρωμα που πήγαμε από τα Μαραγκουδιανά για την Κάϊνα φθάνοντας στη θέση Καμίνα άκουσε ένα αγκομαχητό πλησίασε και είδε ένα ράσο πετρωμένο και από κάτω ήταν ο Δημήτρης Βουτσαδάκης. Τον είχαν πετρώσει ληστές και του πήραν τα πρόβατα.

Ιωάννης Βαγιωνάκης

ΔΩΡΕΕΣ ΣΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Στη μνήμη και αντί στεφάνου, της Κλειώς Νικητάκη προσέφεραν για τις ανάγκες του ιερού ναού Αγ. Νικολάου η οικογένεια της κόρης της Μαρίας Βατού (30.000 δρχ.) - η οικογένεια της κόρης της Ευαγγελίας Δανάη (30.000 δρχ.) - η οικογένεια Γεωργίου Πετρουλάκη (15.000 δρχ.) - οι αδελφές Χριστίνα και Χρυσούλα Φρεσκάκη (15.000 δρχ.)

Η κ. Γεωργία Παύλου Κουτσουπάκη προσέφερε το ποσόν των (20.000 δρχ.) για τις ανάγκες του ιερού ναού Αγίου Νικολάου, εις μνήμη και αντί εννιάμηνου ,μνημόσυνου της μητέρας της Μαρίας Φρεσκάκη.

Το εκκλησιαστικό συμβούλιο ευχαριστεί θερμά τον κύριο Δημήτριο Τζηγκουνάκη τέως γυμνασιάρχη θεολόγο από την Αθήνα καταγωγή Αρμένιος Αποκορώνων για την μεγάλη του προσφορά του ποσού του ενός εκατομμυρίου πεντακοσίων χιλιάδων δραχμών για την αργογράφηση του Παντοκράτορος του τρούλου του ιερού ναού Αγίου Νικολάου.

Το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο του Ιερού Ναού Αγίου Νικολάου Αρμένων ευχαριστεί θερμά τους ως άνω δωρητές.

Για το Εκκλησιαστικό Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος, Παπα-Μανώλης Νικολακάκης

ΕΚΛΟΓΕΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΑΡΜΕΝΩΝ

Δήμαρχος για τα επόμενα τέσσερα χρόνια εξελέγη, στο δήμο Αρμένων ο υποψήφιος της "Ανεξάρτητης Ενωτικής Κίνησης Δήμου Αρμένων" και Πρόεδρος της κοινότητας Νιο Χωριού Παντελής Καραγιαννάκης ο συνδυασμός του οποίου έλαβε το 55% των ψήφων. Τα συνοδικά αποτελέσματα ήταν:

ΔΗΜΟΣ ΑΡΜΕΝΩΝ

Εγγεγραμμένοι: 4.172

Ψήφισαν: 3.072

Έγκυρα: 2.964

Άκυρα - Λευκά: 108

Έδρες 15

Έλαβαν:

Καραγιαννάκης Παντελής 1.629 55%

Κοτρωνάκης Αντώνιος 1.006 33,9%

Ατσαλάκης Ιωάννης 329 11,1%

Εκλέγονται από την Ανεξάρτητη Ενωτική Κίνηση (έδρες 9) Δήμαρχος Παντελής Καραγιαννάκης, Δημοτικοί Σύμβουλοι Μαρκογιαννάκης Παναγιώτης, Ιγνιζεζάκη Ελένη, Σπανουδάκης Ιωάννης, Χαριτάκης Εμμανουήλ, Βαθαδάκης Κυριάκος, Καθηβρετάκης Νικόλαος, Χαηβαδάκης Γεώργιος (τοπικό συμβούλιο Αρμένων), Σαριδάκης Γ. (τοπικό συμβούλιο Ν. Χωριού), Ζουθάκης Ν. (τοπικό συμβούλιο Στύλιου).

Ενωτική Πορεία (Έδρες 5) Δημοτικοί Σύμβουλοι Κοτρωνάκης Αντώνης, Γαυγιωτάκη Μαρία, Βοθακάκης Εμμανουήλ, Βαγιωνάκης Πέτρος, Χαηβελάκης Εμμανουήλ.

Ανεξάρτητη Ενωτική Κίνηση Δήμου Αρμένων (Έδρα 1) Ατσαλάκης Ιωάννης.

Για το Τοπικό Συμβούλιο Αρμένων

Εκλέγονται από την Ανεξάρτητη Ενωτική Κίνηση (έδρες 4)

Χαηβαδάκης Γεώργιος Πρόεδρος Τοπικού Συμβουλίου και Δημοτικός Σύμβουλος μέλη: Κοθώνης Χρήστος, Καβρουλάκη Ζαμπία, Πριπάκης Δημήτρης.

Ενωτική Πορεία (Έδρες 1) Καλούδης Γαβριήλ.

Ο ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΑΚΗΣ ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΑΡΜΕΝΩΝ

Η "Ελευθερόπολις" συγχαίρει τον Δήμαρχό μας και του εύχεται κάθε επιτυχία στον δύσκολο αθλητικό αγώνα του ως επικεφαλής του ιστορικού Δήμου Αρμένων, που το ποδαρικό της αναγέννησής του, μετά από 73 χρόνια, θα κάμει την Πρωτοχρονιά του 1999. Γούρικός ροιπόν και καθορίζομαι να είναι.

Η "Ελευθερόπολις" συγχαίρει επίσης, τους εκλεκτούς χωριανούς μας, τον γιατρό, Νίκο Εμμ. Καθηβρετάκη, τον Γιώργο Βασ. Χαηβαδάκη, που εξελέγησαν, ο πρώτος στο Δημοτικό Συμβούλιο του Δήμου Αρμένων και ο δεύτερος Πρόεδρος στο Τοπικό Συμβούλιο Αρμένων και Δημοτικός Σύμβουλος του Δήμου, και τα μέλη του Τοπικού Συμβουλίου Αρμένων: Κοθώνης Χρήστος, Καβρουλάκη Ζαμπία, Πριπάκης Δημήτρης και Καλούδης Γαβριήλ.

Η "Ελευθερόπολις" στέλνει τα συγχαρητήρια, τη χαρά και την ευχή της να έχουν καλή σταδιοδρομία οι επιτυχίες στο έργο τους, για το καλό του Δήμου και του χωριού μας, που προικοδότησε το νέο δήμο με το όνομα του ιστορικού "Δήμου Αρμένων της επαρχίας των Αποκορώνων", όπως γραφόταν στα παλιά κείμενα.

ΕΚΛΟΓΕΣ ΚΑΙ ΣΤΗ ΝΟΜΑΡΧΙΑ

Νομάρχης Χανίων για την τετραετία 1999-2003 εξελέγη τη δεύτερη Κυριακή ο Γ. Κατσανεβάκης, με ποσοστό 56,9% έναντι 43,1% της Αλέκας Μαρκογιαννάκη.

ΕΛΕΥΘΕΡΟΠΟΛΙΣ

Τώρα και τρία χρόνια, κάθε τρεις μήνες, σχεδόν τακτικά, φτάνει μέχρις και σ' εμένα μια πολύ συμπαθητική εφημερίδα. Πρόκειται για την τρίμηνη περιοδική έκδοση της Κοινότητας Αρμένων και του Σύλλογου Αρμενιανών Χανίων "Ο Κριτοβουλίδης", που τυπώνεται στην Αθήνα. Τι διαβάσω μονορούφι αυτό έκαμα και τις προάλλες, που ήρθε στα χέρια μου το 10ο φύλλο, (δεκαεξαεπίδο παρακαλώ) κι ένιωσα γι' άλλη μια φορά μαθητής στο Μεγάλο των Αρμενιανών Σχολείο, όπου διδάσκουν δάσκαλοι υπάκουοι στα κελεύσματα της καρδιάς και κατεχάρηδες των γραμμάτων. Όπως είναι, μεταξύ των άλλων, ο Νίκος Μαντωνανάκης, ο Γιάννης Στυλιανομανωλάκης, ο Γιάννης Τσακίρακης, η Ελένη Τσιτσιρίδου και Βεβαίως ο Χαράλαμπος ο Ελευθεροπολίτης κατά κόσμον Μπουρνάζος για ν' αναφερθώ μόνο σ' αυτούς που απέλην την συντακτική επιτροπή. Από και και πέρα η "Ελευθερόπολις" με τα γραφόμενά της αποτελεί εκτός από προπιά και σημείο αναφοράς για την ελληνική επαρχία. Και τούτο γιατί κόντρα στις ανεμικές και στους ανέμους των καιρών επιμένει στις σεληίδες της ν' ανασταίνεται το παρελθόν, ν' αποθανατίζει το παρόν και να σχεδιάζει το μέλλον...

Βαγγέλης Κακατσάκης
Από τα Χανιώτικα Νέα, 24/10/98

Εκλογές στο Σύλλογο Κρητών Λαυρίου "Η Μεγαλόνησος"

Γενικός Γραμματέας του Συλλόγου Κρητών Λαυρίου "Η Μεγαλόνησος" εκλέχτηκε ο συχωριανός μας Μανώλης Σταματάκης, στις εκλογές που έγιναν στις 11 Νοεμβρίου. Η υπόλοιπη σύνθεση του Δ. Σ. είναι: Πρόεδρος Γ. Τζωρτινάνης, Αντιπρόεδρος Α. Μερκουράκης, Ταμίας Α. Κυριακάκης, Αναπλ. Γραμματέας Α. Πορταράκης, Αναπλ. Ταμίας Γ. Σταυγιανουδάκης, Έφορος Π. Τακάκης.

ΕΝΙΣΧΥΣΑΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΤΗΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΜΑΣ

Σωτηρίου Γεώργιος στη μνήμη Χρυσούλας Γεωργουδάκη - Μπαστέα 10.000
Μιχελογιάννη Μαρίκα
στη μνήμη του συζύγου της Δημητρίου 20.000
Χαριτάκης Όθωνας 5.000
Μπουρνάζακη Προεσάκη Κούλα 10.000
Τερεζάκη Ειρήνη 10.000
Νικάκης Μανώλης 5.000
Δοκιμάκης Γιάννης 3.000
Τερεζάκη Διαμαντούλα του Ευαγγέλιου στη μνήμη Κλειώς Κοκοφαντωνάκη το γένος Μποτωνάκη 10.000
Οικ. Δέσποινας Μιχαήλ Τερεζάκη στη μνήμη Κλειώς Κοκοφαντωνάκη το γένος Μποτωνάκη 10.000
Νικιτάκης Γεώργιος και Αργυρώ, Δανάλης Σπύρος και Νικιτάκη Ευαγγελία, Βαττός Ξενοφών & Νικιτάκη Μαρία, Νικιτάκης Αντώνης & Αικατερίνη, στη μνήμη της μητέρας τους Κλειώς Νικιτάκη και αντί 40ήμερου μνημόσυνου 50.000
Τα έξοδα για το φύλλο νο 10 ήταν 168.100 δρχ.

Επιχορήγηση από το Υπουργείο ΜΜΕ

Με τη φροντίδα του χωριανού μας βουλευτή Σήφης Μιχελογιάννη, και τη βοήθεια των συνεργατών του στο γραφείο της Αθήνας, η εφημερίδα μας επιχορηγήθηκε από το Υπουργείο Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης με απόφαση του Υπουργού κ. Δ. Ρέππα με το ποσό των 150.000 για το έτος 1998. Τους ευχαριστούμε όλους.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΛΑΔΙΟΥ

Τα προβλήματα του λαδιού και η καθυστέρηση της επιδότησης τέθηκαν στη Βουλή από τον βουλευτή Χανίων του ΠΑΣΟΚ Σήφη Μιχελογιάννη, με ερώτησή του στον Υπουργό Γεωργίας Κο Γεώργιο Ανωμερίτη.

Πέρα από τα προβλήματα της τιμής, της διάθεσης και της τυποποίησης του ελαιολάδου και της πιθανής αλληπαγής της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής σε βάρος των χωρών του Νότου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, υπάρχει και το πρόβλημα της κοινοτικής επιδότησης για το ελαιόλαδο.

Ήδη φθάνουμε στο τέλος του 1998 και ακόμη δεν έχει καταβληθεί η κοινοτική επιδότηση στους ελαιοπαραγωγούς. Υπάρχει επίσης και ο κίνδυνος της σύντομης κατάργησης της κοινοτικής αυτής επιδότησης για το ελαιόλαδο ή και η αλληπαγή του υπολογισμού της, για να γίνεται κατά δένδρο και όχι με βάση την πραγματική παραγωγή, γεγονός που τουλάχιστον στους ελαιοπαραγωγούς της Κρήτης, θα δημιουργήσει τεράστια προβλήματα.

Ύστερα από αυτά:

Ερωτάται

Ο κ. Υπουργός

1) Τι μέτρα προτίθεται να λάβει για να αντιμετωπίσει τα μεγάλα προβλήματα του ελαιολάδου ενόψει και της νέας παραγωγής;

2) Πότε επί τέλους θα καταβληθεί η κοινοτική επιδότηση στους ελαιοπαραγωγούς οι οποίοι συνήθως είναι μονοκαλλιηργητές και φτωχοί αγρότες και αντιμετωπίζουν ακόμη και προβλήματα επιβίωσης;

Αθήνα 3 Νοεμβρίου 1998-11-13

Ο Ερωτών Βουλευτής
Σήφης Μιχελογιάννης.

Ερώτηση προς τον Υπουργό Εξωτερικών κ. Παγκαλιό από τον Βουλευτή Χανίων του ΠΑΣΟΚ Σήφη Μιχελογιάννη ΑΙΤΗΜΑ. Να γίνουν τα Χανιά η πόλη που θα φιλοξενήσει τους Ευρωπαίους ηγέτες και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο όταν θα έχει ξανά η Ελλάδα την προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με απόφαση του πρωθυπουργού κ. Κ. Σημίτη ο Σήφης Μιχελογιάννης έγινε αρχηγός της ελληνικής αντιπροσωπείας του Συμβουλίου της Ευρώπης και της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης.

ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΣΤΟΥΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

Ο Ιωσήφ Μιχελογιάννης Ιατρός, για μνήμη του πατέρα του Γεωργίου δούλεψε περί τα δύο χρόνια φτιάχνοντας ένα πρόγραμμα στο Internet (στα Ελληνικά) που μπορούν να το διαθέσουν οι εκπαιδευτικοί. Είναι δωρεάν και σχετίζεται με μαθησιακές δυσκολίες. Με τον τρόπο αυτό θα μπορούσαν να βοηθηθούν αρκετά παιδιά στα δημοτικά σχολεία που παρουσιάζουν δυσκολίες στη μάθησή τους.

ΒΡΑΒΕΙΟ ΣΤΗ ΜΝΗΜΗ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΚΑΠΡΙΔΑΚΗ

Ο Σύλλογος Καθηγητών και ο διευθυντής του 2^{ου} Ενιαίου Λυκείου Χανίων συγχαίρουν τον απόφοιτο του σχολείου και φοιτητή της Ιατρικής Σχολής του Πανεπιστημίου Κρήτης Γιάννη Κυρ. Βεργανελάκη στον οποίο απενημήθη το ετήσιο βραβείο του σχολείου. Το βραβείο απονέμεται για 2^η χρονιά στην μνήμη του αξέχαστου μαθητή του 2^{ου} Λυκείου Χανίων και φοιτητή της Ιατρικής Σχολής Αθηνών Καπριδάκη Γεωργίου που τόσο απρόσμενα έφυγε από κοντά μας.

Από το Σύλλογο Καθηγητών